

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KÜLTÜREL İNCELEMELER YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SOSYAL MEDYADA KADINLARIN ŞİDDETE KARŞI MÜCADELESİ:
TEŞHİR VAKALARININ İNCELENMESİ

Esra GÜLTEKİN
115611030

Doç. Dr. Erkan SAKA

İSTANBUL

2018

SOSYAL MEDYADA KADINLARIN ŞİDDETE KARŞI MÜCADELESİ:
TEŞHİR VAKALARININ İNCELENMESİ

WOMEN STRUGGLE AGAINST VIOLENCE ON SOCIAL MEDIA:
EXAMINATION OF EXPOSURE CASES

Esra GÜLTEKİN

115611030

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erkan SAKA

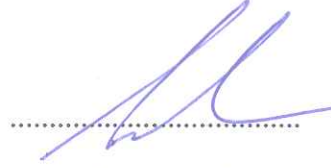
İstanbul Bilgi Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Çiğdem BOZDAĞ

T.C. Kadir Has Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Itr ERHART

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Tezin Onaylandığı Tarih :

Toplam Sayfa Sayısı: 51

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

- 1) Sosyal Medya
- 2) Eril Şiddet
- 3) Teşhir
- 4) Toplumsal Cinsiyet
- 5) Twitter

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

- 1) Social Media
- 2) Masculine Violence
- 3) Disclosure
- 4) Gender
- 5) Twitter

ÖNSÖZ

Bu çalışmada kadınlar aleyhinde dizayn edilen toplumsal cinsiyet kodlarının ve ataerkil şiddetin yaşamın her alanında kadını nasıl hedef haline getirdiği, uygulanan şiddetin biçimleri ve boyutları incelenmeye çalışıldı. Kadınların muhatap olduğu eril şiddetin sadece sınırlı bir alana, topluluğa ve inanişe ait olmadığı, evrensel bir insan hakları ihlali olduğu, yasaların erkek lehine konumlanması ve ataerkil şiddetin toplumda farklı biçimlerde; çalışma hayatında, ev içi ve ev dışında, dijital alanlarda olmak üzere bu şiddetin varlığını nasıl sürdürdüğü bu çalışma içerisinde değerlendirildi. Özellikle Twitter'da cinsel içerikli söylemler ve tehdit üzerinden gerçekleşen cinsel tacize maruz kalan kadınlarla yapılan görüşmeler ve bu görüşmeler sonucunda dijital medyada gerçekleşen cinsel tacizin boyutları, yine bu şiddete karşı kadınların aldığı önlemler çalışmanın ana konusunu oluşturmuştur.

Tez çalışmasının her aşamasında görüş ve önerilerini benden esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Erkan Saka'ya teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda bu süreçte ve hayatın her aşamasında maddi manevi desteğini benden esirgemeyen sevgili aileme, özellikle ablam Güncem Gültekin'e teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamı değerlendirmemde sabırlı ve güler yüzü ile bu süreç boyunca motivasyonumu sağlayan, gerektiğinde kendi çalışma sürecinden ödün veren sevgili arkadaşlarım Oğuz Karayemiş'e ve Akın Yanardağ'a, yine tanıştığımız günden bugüne desteğini, samimiyetini hayatımdan esirgemeyen sevgili arkadaşım, dostum Tutku Toy'a teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖZET	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE KADININ DURUMU	5
1.1. İLKEL ÇAĞDA KADININ KONUMU	5
1.2. AİLE, ÖZEL MÜLKİYET VE DEVLET	8
1.3. DİN VE KADININ ÇÖKÜŞÜ	9
1.3.1. Kutsal Şiddet	11
1.4. TÜRKİYE'DE KADIN MÜCADELESİ.....	12
İKİNCİ BÖLÜM.....	16
ŞİDDETİ TANIMLAMAK	16
2.1. ŞİDDET TARTIŞMALARI VE ŞİDDET TÜRLERİ	16
2.1.1. Şiddete Karşı Özneleşme Süreci	17
2.2. ŞİDDET TÜRLERİ	20
2.2.1. Cinsel Şiddet.....	20
2.2.2. Fiziksel Şiddet.....	22
2.2.3. Duygusal Şiddet.....	22
2.2.4. Ekonomik Şiddet.....	23
2.2.5. Dijital Şiddet.....	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	25
SOSYAL MEDYA'DA CİNSEL TACİZ.....	25
3.1. 'TACİZCİ VERİ TABANI' TEŞHİR EDİYOR: TWITTER'DA TACİZ VAR'	30
3.2. TEŞHİRİN TESİRİ	32
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	35
TWITTER'DA CİNSEL TACİZ VAKALARI	35

4.1. TWITTER'DA TEŞHİR PRATİKLERİNİN İNCELENMESİ	35
4.1.1. Görüşmeci 1	35
4.1.2. Görüşmeci 2	36
4.1.3. Görüşmeci 3	36
4.1.4. Görüşmeci 4	37
4.1.5. Görüşmeci 5	38
4.1.6. Görüşmeci 6	39
4.1.7. Görüşmeci 7	40
4.1.8. Görüşmeci 8	40
4.1.9. Görüşmeci 9	41
4.1.10. Görüşmeci 10	42
4.2. TARTIŞMA	43
SONUÇ	46
KAYNAKÇA	50

KISALTMALAR

ASPB:	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
CER:	Cinsiyet Eşitsizliği Raporu
DEF:	Dünya Ekonomik Forumu
KASDB:	Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı
LGBTI:	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Interseksüel
WHO:	Dünya Sağlık Örgütü

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 İstanbul Bilgi Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık Birimi	21
Şekil 3.1. Tacizci veri tabanı Twitter hesabı	31
Şekil 3.2. @kirpigimdustu isimli kullanıcının Tweet paylaşımı	33
Şekil 5.1. İnsani Gelişme Raporu, kadınların fırsat eşitliği dağılımı	47

ABSTRACT

Today, the borders on the world have partly lost their presence with widely use of the internet. With ever-increasing use of social media, the visibility of the issues, which have not been discussed or have been ignored for various reasons, are increased too. The masculine violence which women face everyday in all aspect of their life is only one of these issues. Violence against women, standing as a universal problem, continues to exist in various forms through social media. Despite the widespread prevalence of violence and harassment, women can only share violence and harassment experience with their close environment outside their own family due to the social and economic pressure as well as patriarchal nature of the family. However, this picture has been changing by the opportunities provided by developing technology: in social media which can obtain the status of public space, women can create a channel to fight against harassment when they involve, even remaining anonymous if they want to be. While women are subjected to various harassment through social media almost every day, they continue to draw attention to the problem by disclosing these harassment and violence incidents through social media. In October 2017, women shared their harassment stories on Twitter with #metoo tag which became a cause "célèbres" and in this way, women in different countries disclosed the men who harassed them. Women ripple confession also showed that all around the world, thousands of women could not often talk about the disclosed harassment and violence.

In this study, the women practices of struggle against harassment and violence, preventing from them happening again and self defense of women, especially the disclosure practice and the post-disclosure process on the social media specifically on Twitter are intended to described from the perspective of women. In this study, it has been analyzed that sexual harassment is not limited to physical contact and it can be sustained especially through on social media discourse. How and in which form it can be sustained on social media have been analyzed via interviews with women exposed to harassment and the analysis has been given under five

sections. The first section gives the changing status of women from historical processes to today. In the second section, the definition of violence and the types of violence have been discussed. Third section examines the sexual harassment of women in the social media. In this review, the content of social media posts of Twitter account "Harassment Data Base" ("Tacizci Veri Tabanı"), which is a cause "célèbres" social media account that exhibits the harassment, have been discussed and in which form of harassment was exposed has been identified. In the fourth section, interviews with women exposed to sexual harassment on Twitter were reported and these interviews were evaluated in the discussion section. In the fifth and last section, findings obtained as a result of this study are evaluated and given as a conclusion section.

Key words: Social Media, Masculine Violence, Disclosure, Gender, Twitter

ÖZET

Günümüzde Dünya üzerindeki sınırlar, yaygınlaşan internet kullanımı ile beraber varlığını kısmen yitirmiş durumda. Sosyal medyanın giderek artan kullanımı ile beraber, çeşitli nedenlerle konuşulmayan, geri plana atılan konuların görünürlüğü de artıyor. Kadınların hayatın her alanında muhatap oldukları eril şiddet bu konulardan sadece biri. Evrensel bir sorun halinde önümüzde duran eril şiddet, sosyal medya üzerinden çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmeye devam ediyor.

Oldukça yaygın olmasına rağmen sosyal ve ekonomik baskıların yanı sıra ailenin ataerkil yapısı gibi pek çok nedenden ötürü kadınlar yaşadıkları taciz ve şiddeti sadece aile dışı yakın çevreleri ile paylaşabiliyor. Fakat gelişen teknolojinin getirdiği imkanlarla, bahsettiğimiz tablo değişiyor: müdahil olduğunda kamusal alan özelliği kazanabilen sosyal medyada, kadınlar, dilerlerse anonim de kalarak tacize karşı mücadele edecekleri bir mecra yaratabiliyorlar. Kadınlar hemen her gün sosyal medya üzerinden çeşitli tacizlere maruz kalırken, bu taciz ve şiddet olaylarını yine sosyal medya üzerinden teşhir ederek soruna dikkat çekmeye devam ediyor. Ekim 2017’de Twitter üzerinden ‘#metoo’ etiketiyle kadınların maruz kaldıkları taciz olaylarını paylaşması oldukça ses getirdi ve farklı ülkelerde kadınlar kendilerine tacizde bulunan erkekleri bu yolla teşhir etti. Kadınların dalga dalga yayılan ‘itiraf’ları, dünyanın her yerinde binlerce kadının maruz kaldığı taciz ve şiddet hakkında çoğu zaman konuşamadıklarını da gösterdi.

Bu çalışmada Twitter özelinde sosyal medya üzerinden tacize maruz kalan kadınların tacizi önlenmek ve kendilerini korumak için tacize/şiddete karşı gerçekleştirmiş oldukları mücadele pratiklerini, bilhassa teşhir pratiği ve teşhir sonrası süreçleri kadınların bakış açısıyla betimlenmeye çalışılmıştır. Cinsel tacizin fiziksel temasla sınırlı olmadığı, özellikle sosyal medyada söylem üzerinden nasıl ve ne biçimde sürdüğüne dair tacize uğrayan kadınlarla yapılan görüşmeler bu çalışmada analiz edilmiş ve beş bölümde tamamlanmıştır. Birinci bölüm kadının tarihsel süreçler içerisinde bugüne kadar değişen konumu ele alınmıştır. İkinci bölümde ise şiddetin tanımı ve şiddet çeşitlerine dair tartışma

yürütülmüştür. Üçüncü bölüm, sosyal medyada kadınların maruz kaldığı cinsel taciz incelenmiştir.

Bu incelemede Twitter'da oldukça ses getiren ve tacizcileri teşhir eden 'Tacizci Veri Tabanı' hesabının paylaşmış olduğu teşhir içerikleri incelenerek tacizin hangi biçimlerde gerçekleştiği üzerine tartışılmıştır. Dördüncü bölümde ise, Twitter'da cinsel tacize maruz kalan kadınlarla yapılan görüşmeler aktarılmış ve bu görüşmeler tartışma kısmında değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise çalışma sonucu elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve sonuç bölümü olarak yayınlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Eril Şiddet, Teşhir, Toplumsal Cinsiyet, Twitter

GİRİŞ

“Yaşamını yönlendirecek gücü kendinde hiç hissetmeyen, kendisinin canlı olduğundan şüphe duyan ya da canlı olduğunu duyumsamak için mücadele etmesi gereken, ancak aynı zamanda bu duygudan ve bu şekilde yaşamanın acısını hissetmekten korkan biri hayatın en iyi nasıl sürüleceğini nasıl sorabilir ki? “ (Butler, 2014)

Kadınların muhatap olduğu bu eril şiddeti geçmişten bugüne ataerkil düzenin biçtiği makul kadın kodlarından, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden bağımsız sorgulamak, şüphesiz şiddetin farklı biçimlerde yeniden üretilmesi ve sürdürülmesi tartışmalarını eksik bırakacaktır. Eril şiddetin şiddetin bir erkek egemenliği sorunu olmasından kaynaklı olarak, bu süreci tarihsel arka planıyla beraber incelemek ve geçmişten bugüne aktarılan, sürdürülen cinsiyet rollerinin de üzerinde durulması gerekmektedir. Bu çalışmada eril şiddetin biçimleri, yine sosyal medyada Twitter üzerinden gerçekleşen cinsel tacizler incelenirken, kadının değişen toplumsal yapılardan ve cinsiyet rollerinden nasıl etkilendiği de ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Yine bu şiddeti tartıştığımızda bunun sadece belli bir topluma, inanişaya veyahut ekonomik sınıfa ait olmadığını görüyoruz. Şiddetin uygulama biçimi ve nedenleri değişse bile kadınların muhatap olduğu eril şiddetin evrensel bir sorun olduğu değişmez bir biçimde karşımızda duruyor. Kadınların uğradıkları bu şiddet karşısında çoğu zaman tepkisiz kalmalarının ilk nedeni ise hukuki presedür, düzenleme ve yasaların genellikle erkeği koruyacak şekilde yapılandırılmasından kaynaklanıyor. Bunun diğer bir nedeni ise aile ve toplum içinde, taciz vakalarında erkeği değil kadını suçlayan ve yeniden mağdur eden eğilimlerin baskın olması olarak görülebilir. Fakat tüm bunlara rağmen kadınlar farklı biçimlerde maruz kaldıkları şiddeti konuşmaya ve buna karşı mücadele etmeye de devam ediyor.

Kadının sahip olduğu yaratma ve dönüştürme becerisinin erkeğin komutasına geçmesiyle, toplumsal alanda yasa koyucu ve uygulayıcı güç de ne yazık ki tarih boyunca erkeğin kendisi olmuştur. Erkeklerin sahip olduğu en 'sıradan' haklar için dahi, mevcut iktidar yapılanmasına karşı konumlanan ataerkil düzenin 'ötekileri', uzun yıllardan beri büyük mücadeleler vermeye devam ediyor. Bu mücadele elbette ne salt yaşadığımız çağa, ne de güncel toplumsal yapıya özgü, yeni denilebilecek bir durumdur. Geçmişten günümüze ataerkinin devrettiği bir yok sayma, köşeye sıkıştırma, bastırma, elinde olanı gasp etme geleneğinin hiyerarşik döngüsünün devamlılığı oranında, tarihsel devamlılığı olan bir mücadele diyebiliriz. Kavram olarak bahsettiğimiz 'iktidar', şüphesiz eşit olmayan bir güç durumuna işaret eder. Bu eşitsizlik kadın ve erkek cinsi üzerinden, 'toplumsal cinsiyet' kodlarıyla sürdürülmektedir. Otoriter bir güç olarak ifade edeceğimiz devletler, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yasalar ve kurumsal pratikler yoluyla üretildiği, korunduğu, sürdürüldüğü yapılar olarak varlığını koruyor. Ataerkil zihniyetin ve pratiklerin güdülmesiyle yapılan yasalar, kadınların yaşam içerisindeki mevcut konumlanışını kontrol ederken, bedenleri üzerinde de özel bir kontrol mekanizması oluşturuyor. Yasalarla, iktidar söylem ve pratikleri ile kadın bedenine yönelen, tahakküm altına almaya çalışan hiyerarşik yapılar varlığını farklı biçimlerde sürdürüyor. Mevcut ataerkil zihniyet yarattığı bu toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizlik ile kadınları çalışma hayatında görünmez kılarak ekonomik, geleneksel kadınlık rollerini annelik üzerinden kutsallaştırarak toplumsal, küfür ve aşağılayıcı söylemler ve pratikler üretip kadın bedeni üzerinde tahakküm oluşturarak kadınları her biçimiyle toplumsal alanın dışında bırakmak üzere konumlanmıştır. Erkeğin kendini kendinden menkul bir fail olarak konumlandırması tartışılmaz bir üstünlük kurmasına vesile olurken, kadının ise yalnız makul kadın/anne rolüyle ve olaylar karşısında kurban olmaya açık nesnel bir varlık algısı ile toplumda konumlanması istenmiştir. Ataerkil zihniyet kadını 'yapı bozumuna' maruz bırakarak, kendi tanımladığı biçimde bir 'varlık' olarak kabul etmiştir. Fakat bu 'varlık' olarak

kabul görölme halinin de, tam olarak bir bütünlük içerdiği söylenebilir mi? Bu tartışma bağlamında, Tina Chanter kadının durumunu şöyle özetliyor:

“Ya bir kaideye koyulup, mitik bir biçimde dünyanın üstüne yükseltiliriz; saf ve iyi olan herşeyin şiirsel temsili haline getiriliriz, önünde saygıyla eğilinecek ve hürmet gösterilecek Tanrıçalar, erkeğin en derin korkularının gizemli projeksiyonlarıdır, uzaktan tapınılırız ama bize insan eli dokunamaz, bakire ve ahirizdir. Ya da düşük ve şehvî olanın sembolleri, denetlenemez bir şehvetin, isteklerin ve ihtiyaçların harekete geçirdiği, hayvanlığa yakın, ete ve kemiğe gelip vücut bulmuş Havvalarıdır. İster estetik-dinsel öteki, gündelik hayatın hercümercinin üstündeki idealleştirilmiş figürler olarak temsil edilelim, ister şehvi, doğayla aynı seviyede, vahşi, terbiye edilmemiş şehvi bedenlilik, babanın yasasının mu'temedleri, erkeğin uygarlaştırıcı ve üretken etkisine ihtiyaç duyan, yeri medeni kurumlarca emredilenler olarak temsil edilelim, her iki durumda da insani düzene dahil edilmiş olma onuruna naîl olamamışızdır” (Aktaran Direk, 2015, ss. 23-24).

Kadınlar yalnızca bir öteki olarak aşağılandıklarında insani bir düzen dışına itilmiş olmuyor, aynı zamanda kutsallaştırılmış kadın figürü de yine erkeğin denetimde ve tayin ettiği sınırlar içerisinde kaldığından her iki koşulda da kadınlar insani bir düzene dahil edilmemiş oluyor. Kadınların insani düzene dahil edilmesi için mevcut ataerkil zihniyet ve pratiklere karşı hem yasa önünde, hem de yaşam içinde erkekle eşit bir konumda olması gerekmektedir. Sadece kadınların da değil, tanımlanmış erkek kimliği dışındaki tüm bireylerin, cinsel kimliklerin de bahsedilen bu ‘insani düzene’ dahil olması bu eşitlik koşulunun sağlanmasını şart koşmaktadır.

Yaşamın hemen her alanında erkek egemenliğinin neden olduğu pek çok sorun ile karşı karşıya kalınmaktadır. Eril şiddet bu sorunların başında gelmekte ve hem artan şiddet vakaları hem de bu şiddetin görünür olması noktasındaki değişim günümüzde kadınların muhatap olduğu eril şiddetin politik olmasının yanında, bir insan hakkı ihlali olduğunu da göstermiştir. Bu şiddet uzun yıllar boyunca

Avrupa'da sadece belli toplum, sınıf ve kimliklere ait bir sorun olarak görülmüştür.

Oysa yapılan istatistik araştırmalarda şiddetin Avrupa toplumlarında da yaygın olduğu görülmüştür. Kadınlar günümüzde fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, dijital vb. oldukça farklı şiddet türlerine maruz kalmaktadırlar. Bu şiddetin görünür olması, müdahale edilmesi, engellenmesi yine kadınların toplum önünde ve yasa önünde erkekle eşit durumda olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu eşitsizliğin bir sonucu olarak kadının toplumda erkeğe oranla daha fazla şiddete maruz kalması, 'kadın hakları' kavramını ortaya çıkartmıştır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde tarihsel süreçler içerisinde ve bugün kadının mevcut konumu incelenmiş, günümüzdeki mücadele dinamikleri ele alınmıştır.

İkinci bölümde ise şiddetin tanımı ve şiddet çeşitlerine açıklama getirilmiştir.

Üçüncü bölümde bu çalışmanın ana konusu olan sosyal medyada ve Twitter özelinde şiddetin yeniden nasıl üretildiği, buna karşı nasıl mücadele edildiği örneklerle yorumlanmıştır. Dördüncü bölümde ise, Twitter'da cinsel tacize maruz kalmış kadınlarla yapılan görüşmeler aktarılmış ve bu görüşmeler tartışma kısmında değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde, sonuç kısmı yer almaktadır. Bu bölümde ise eril şiddete ilişkin değerlendirmeler, önleyici tedbirlere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİNDE KADININ DURUMU

İnsanlık tarihinin içinden geçtiği çağ ve gelişen her kültür kendi içerisinde kadının konumunu da değiştirmiştir. İlk çağlarda üreten, toparlayan, geliştiren ve tüm bu özellikleri ile saygı duyulan kadın, erkek egemenliğinin kendini var etmesi ile beraber giderek daha dar bir alana; ev içine sıkıştırılmıştır. Toplumsal gelişim süreçleri incelendiğinde, bunun çeşitli nedenleri ile karşılaşmaktayız. Kadının tanrıçalaşma süreci ya da tanrıların kadın olma dönemlerinden bugüne, ataerkil algı mekanizmasının kadının kutsallığını yok etmesi ya da onu salt anne olma durumuna indirgemesi, bununla birlikte şiddetini meşru kılma süreci doğmuştur.

Kadının baskı altına alınması, her şeyi ile kontrol edilmek istenmesi; ailenin, kocanın mutluluğu için, dini referanslar aracılığı ile işbirliğine yönlendirilmesi, sistemle, tahakkümlerle, eril zihniyetle uyumlu hale getirilerek kendi dünyasından kopması, bedeninin isteklerini törpülemesi ve kendi kendini kırbaçlaması durumuna getirmiştir kadını. Bu şekilde bağımlı kılınması, yani aileye, dine ve benzeri iktidar oluşumlarına bağımlı kılınması kendi beklentilerine yabancılaşması, beklentileriyle arasına mesafe koyulması; “günlük dilde, söylemde, hissedişte” bu özgürleşmesinin önünde tarihin ara duraklarının bir set olarak durması sorununa dönüşmüştür. Zaman içerisinde bilimde, sanatta, siyasette ve benzer süreçlerde kadının önemli konumlara ulaşması engellenmiştir. Modern dünya ile beraber estetize edilmiş, sömürülmüş, idealize edilmiş, annelik denerek kutsallaştırılmış bedeni, düşüncesi ve hatta kıyafetiyle dahi, mülkleştirme hırsıyla erkek egemenliğiyle doğan “savaş alanına” sıkıştırılmış, bütünlüğü bozulmuş bir kadın dünyası doğmuştur.

1.1. İLKEL ÇAĞDA KADININ KONUMU

İlk çağ toplulukları için hayatın kendi doğal sürecinin yine hayatın kendi seyriyle en yakın uyumun sağlandığı ve hayatın doğalaştığı dönem diyebiliriz. İkel

topluluklar, kendi bünyelerine aşkın herhangi bir iktidar oluşumuna izin vermemek adına, mülkiyeti, cinsiyet hiyerarşilerini, biriktirmeyi yasaklıyorlardı. Üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayalı olan komünal bir yaşamın esas alındığı bu topluluklarda, sömürü ve iktidar ilişkilerinin oluşumu sürekli olarak ötelenmektedir. Avcılık ve toplayıcılığa dayalı bir ekonomi, yani doğal bir ekonomi vardır. Cinsiyete dayalı bir iş bölümü yoktur. Saatler henüz ilerlemiyordur, yani modern hız algısı ile söylersek, zaman aheste ve tarihsizdir. İçgüdüseldir nerdeyse. Aleksandra Kollontai (2000) bu dönemi, “ilkel komünal toplumlarda ne kadının erkeğe bağımlılığı ne de farklı haklar vardı. Bunun ön koşulları yoktu, çünkü hukuk ve mülkiyet dağılımı bilinmeyen şeylerdi. Erkeğe tek yanlı bağımlılık yoktu, çünkü bizzat o, tamamen kolektife, kabileye muhtaçtı” (s.14) şeklinde ifade etmektedir. Erkek ve kadının fiziksel olarak da benzer özellikler gösterdiği, doğal bir dayanışmanın olduğu, ortaklaştığı bir dönemdir. Avcılıkta ve toplayıcılıkta ortaklaşmanın yaşandığı doğal bir ekonomidir. Kadının hayata hakim olduğu, kendini gerçekleştirdiği, beden ve arzularının erkek denetimine geçmediği, cinselliğini yaşadığı bir dönem.

Bu dönem, erkek dışında kadın da ava gidiyordu. Daha çok genç ve hamile olmayan kadınlar ava giderken, ava gitmemiş olan kadın bekleyiş boyunca aç kalmamak için çevresindeki bitkilerle besleniyordu. Böylece erkeğe nazaran hayatta kalmak adına daha fazla bilgi ediniyordu. Buradan aslında ziraatı ve tarımı da ortaya çıkarmış ilk cinsin kadınlar olduğunu öne sürmek hiç de mesnetsiz bir iddia olmayacaktır. Erkeklerin avcılık yaparken düşünmeye, düşüncesini biriktirmeye, bunu güncel taleplere uyarlamaya ne vakti olmuş ne de farkındalığı oluşmuştur. Kadının, yavaş ilerleyen bu zamanı, onu bitkilere, bu bitkilerden şifalar çıkarmaya yönelmiş ve böylece bilimin ilk bulgularına erişmiştir. Bu bilme hali kadını hem saygı duyulan hem de korkulan bir varlık haline getirmiştir. Eski mitlerde kadınlara ithafen kullanılan büyücü sözcüğü “Vedunya” da aslında bilmek anlamına gelen “Vedaty” den üretilmiştir (Kollontai, 2000, sf. 19).

Zaman içerisinde tarıma dayalı yaşam yerleşik komünlerin yanı sıra göçebeliliğin de olduğu (hayvancılık) çeşitli toplumsal ilişkilere evrilir. Zaman güce, iktidara,

soy zinciri halkasının zincirlenmesinin erile geçeceği evreleri kademe kademe geçer. Derken ateşin bulunması zamanı daha da hızlı ilerletir. Maden keşfedilir, ok, yay gibi aletler icat edilir. Besin ihtiyaçları da çeşitlenir. Bunun gibi üretimi çeşitlendiren gelişmelerin gerçekleşmesi kadın egemenliğinin erkeğe geçişi hızlandırır. Yani adım adım ilerleme ile yürüyen hayat, kadını da adım adım gerilere, erkek eliyle kendi kudretini kaybetmeye itmiştir. İklim ve coğrafi koşullar nedeniyle ormanlık ve boş arazilerde yaşamını sürdüren topluluklar yerini yerleşik ve göçebe olan topluluklara bırakmaya başlamıştır. Göçebe topluluklarda kadının konumu giderek daha fazla gerilemeye başlarken otoritesi de azalmaktaydı. Ziraat ile uğraşan kimi topluluklarda kadının varlığı yeni bir boyut alıyordu. Kadın burada çalışacak yeni iş gücünü yani çocukları dünyaya getirdiğinden annelik özelliği ön plana çıkıyor ve bu dinsel olarak yüceltiliyordu. İşte pek çok inanışta kadınların tanrıça olarak temsil edilmesi de yine kadının bu yaratma gücünden doğuyordu. Tarihin çevreni karşımıza iş bölümünü çıkarıyor. Yeni toplumsal üretim biçimleri gelişirken, hayvanların evcilleştirilmesi ki bu da kadın eliyle oluyor, çobanlık vesaire ile sürü yaşamına geçiliyor. Tarım gelişirken, kabile hayatı etkin rol oynuyor ve yerleşik hayata geçilmesi kentlerin oluşmasına evriliyor. Din, sanat ve bilimin ilk nüveleri bu döneme rastlıyor. Bundan sonra (tarım ve hayvancılık) “tarihte ilk toplumsal iş bölümü oluşuyor” (Nikitin, 2012, s. 27). Tarım ve hayvancılık erkeği üstün duruma getiriyor bir yerde.

Üretim güçlerinin gelişmesiyle sömürünün ilk tohumları ve özel mülkiyet de bilince çıkıyor. Klan ve buna bağlı olarak ailenin ortaya çıkması, aile reisliğini de sürdürdüğü halde, üretim biçimlerine bağlı olarak gelişen üretim ilişkileri kadını yavaş yavaş tarih çevreninin dışına, eril zihniyetin köleleştirilme alanına doğru itmiştir. “Klan demokrasisi devletin kurulması için gerekli ortamı hazırlayan askeri demokrasiye dönüşmeye başlamıştır” (Nikitin, 2012, sf.28).

Tarih, insanın doğaya egemen olmasıyla kadının köleleşmesinin aynı süreçlere doğru ilerlediğini gösterir. Komünal bağlar zayıflıyor, ortaklaşa üretim zorunlu olmaktan çıkıyor, bundan sonra bireysel üretim ön plana çıkıyor. Bireysel çalışma özel mülkiyeti doğuruyor. İnsan, ihtiyacının fazlasını üretir hale gelirken, gelir

dengesizlikleri, zengin-yoksul ayrımı doğuyor ve savaşların sonu köleleşmeyi getiriyor. Artan eşitsizlik sınıfları ve bunun üzerine bir baskı aygıtı olarak kurulan devlet ortaya çıkıyor.

1.2. AİLE, ÖZEL MÜLKİYET VE DEVLET

Tarih boyunca kamusal alandan dışlanarak özel alana sıkıştırılan kadının pek çok hakkı bu süreç içerisinde elinden alınmıştır. İlkçağlarda olduğu gibi üretime katılması, var olan mülklerde eşit haklara sahip olması, eğitim ve bedeniyle ilgili tüm kararlar ataerkil pratiklerin tahakkümü altında aile içerisine sıkıştırılmıştır. Aile ve devlet, belli tür davranışları hayata zerk ederek, bunu dayatacak; hiyerarşik, disiplinler, doğası gereği yukardan aşağı inen bir teklik olarak; sosyal kuruluşlar, üniversiteler, sendikalar da bu yönlü ideoloji ile donatılarak düzen devam ettirilecektir. Erkek de bu düzen içinde kurgulu bir benliktir, erkeklığe zorlanacaktır. Çocukluktan -aileden- büyümeye doğru -okul, kışla, cami, sivil toplum kuruluşları- erkekleşmeyi öğrenecek iktidarı sürdürecektir. Burada dikkat edilmesi gereken bireyselleşmenin beraberinde getirdiği mülkiyetleştirme durumlarıdır.

Özel mülkiyet ile birlikte soyun devamındaki etkin rol, “yaratıcı” olarak kadından erkeğe geçiyor. Yine bununla kadının cinselliği denetleniyor ve hatta tehlikeli, kendi başına bırakılmayacak bir güç haline geliyor. Tek tanrılı din ve özel mülkiyet ile beraber kadın tıpkı bir eşya gibi “mal” konumuna getiriliyor. Kadın erkeğe aittir, alınıp, satılabilecektir, devredilebilecektir; bedeni doğurganlığı ne doğurup ne doğurmaması gerektiği, ne düşünüp ne düşünmemesi gerektiği gibi pek çok olgu kendi denetiminden çıkmıştır. Kavramların içi yeniden doldurulacak, gündelik hayat yeniden -bu defa hâkim zihniyet yerine- örgütlenecektir. Din, kadını kölelik düzeyine geriletecek, oluşturduğu dil ile gündelik hayatı örgütleyip dönüştürerek, beri yandan sürecin devlet oluşumuna evrilmesiyle de erkeği tarih sahnesine çıkarıp, kadını sahneden indirecektir. Ya da öyle zannedecektir. Çünkü mevcut tarih sahnesini hazırlayanlar hep erkekler olmuştur. Bu sahnede izleyiciye (buna okuyucu da diyebiliriz) tamamen erkeklerin yapmış oldukları ve tarihi nasıl

değiştirip dönüştürdükleri, kahramanlıkları ile vatana nasıl büyük bir hizmette bulduklarını anlatırlar. Yani kadınlar birden bire, savaşların ortasında kaybolmuştur. Tarihin yazımında rol almayan kadın, varlığını metinlere mühürleyememiştir (Aslan, 2015, s.12). Bu yüzden verili tarihin tüm materyalleri erkeklikle sınırlı kalmıştır:

“Tarihsel bilginin üretilmesi gerekir; bu durumda da, tarihsel bilgiyi kimin kayda geçirdiği, kimin yorumladığı, kısacası kimin “ürettiği” can alıcı bir önem taşır. Var olan bir toplumda bilgi üretme süreci bir tanımlayan –tanımlanan (özne-nesne) ilişkisi içermekle kalmaz, bilginin kendisi,faucault’u hatırlayacak olursak, “bir dünyayı düzenleme biçimi”; anlamı ve kullanımını ise, iktidar ilişkilerinin kurgulanmasına hizmet eden bir araçtır. Bu açıdan bir disiplin olarak tarih, “bilgi üretimine katılan bir unsur” ve dolayısıyla “bugün açısından” bir iktidar edimi haline gelir” (Berkday, 1970, ss. 20-21).

1.3. DİN VE KADININ ÇÖKÜŞÜ

“İyi kadınlar itaatli olanlardır. ..Şerlerinden, serkeşliklerinden yıldığınız kadınlara gelince: onlara evvela öğüt verin, vazgeçmezlerse kendilerini yataklarında yalnız bırakın. Yine kar etmezse dövün...” Nisa/34

Önceki bölümlerde ilkçağ döneminde kadın ve erkek arasında modernitenin biçimlendirdiği ve kutuplaştırdığı gibi bir ayrışmanın söz konusu olmadığından bahsetmiştik. Kadınların yaşamda erkekle eşit sayılması, beden/haz kontrolünün henüz ataerki tarafından denetlenmediğinin, mülk paylaşımı olan kabilelerde yine kadının çoğu zaman öncelikli olduğunu işlemiştik. Kendilerini üretken emekle besleyen kabileler, yani ziraatla uğraşan kabilelerde işçiye gereksinim vardı. Kadın bu süreçte, kabilenin ihtiyacı olan iş gücünü var eden konumuyla önem arz ediyordu. Burada annelik rolü dinsel olarak da yüceltiliyordu. Birçok pagan

dininde en büyük tanrıçalar yine yaşamın kaynağı olarak yüceltilen kadındı. Yunanistan'da Gaea, Mısır'da İsis... (Kollontai, 2000, sf.22). Kadının melek denerek aneleşmesi; kutsallık-bakirelik-namus üçgeni içine konulduğu kabın şeklini alması, verili olarak oluşturulması da, cadı denerek kurbanlaşması da (ki cadı denilenler aslında öncüler, özgürleştirilenler ve tabiatın anlamını kavrayabilmiş olanlardır) el altından yavaşça böyle örgütleniyor. Yine Fatmagül Berktaş (2000), "...haddini bilip "erkeğin verimli toprağı" olmayı kabullenen kadınlar melek, iyilik ve kadınlık timsali olarak adlandırılıp yüceltilirken, kendilerine zorla dayatılan sınırları kıranlar da, döneme göre, cadı, fahişe, feminist vb. olarak damgalanıp aşağılanırlar" (s.127) diyerek kadının mevcut kadın rollerini kabul etmemesi halinde toplumda hedef haline getirildiğine vurgu yapmaktadır.

Tek tanrılı dinlerdeki kadın mitlerinde kadın genellikle erkek için yaratılmış, eksik, adet görmesinden ötürü kirlili sayılmış ve bu yüzden erkeğin gerisine itilmiştir. Din, kadının yanı sıra mülke sahip olmayı da yüceltir. Kadın da mülktür zaten! Mülkün korunması da erkek tarafından sağlanır. Erkek dinin, ailenin ve devletin sahibidir. Çeşitli saiklerle kadının şeytanlaştırıldığını görürüz. Doğada olan kimi durumlarla özdeşleştirilerek, tıpkı doğa gibi sahip olunması, denetim altına alınması yönünde baskılanır. Bacon'un tanımlamasıyla, "doğa dışıl, bilim erildir" ki insanlık bilim yoluyla egemenliğin inşasını sürdürür.

Kutsal zaman boyutu, biyolojik zaman boyutunu altüst ettikten sonra dünyayı antitetik verilere dayanarak yeniden kurar. Doğurmayan insan yaratma gücüyle donatılır. Doğuran insan ise yalnızca yaratma kapasitesinden yoksun bırakılmakla kalmaz, simetrik bir biçimde altüst edildikten sonra, yaratılan insana dönüştürülür. Olayların zaman içindeki dağılımı, yani kronoloji aynı zamanda canlıların birbiri üzerinde kurdukları iktidarın dağılımını da belirler. Tanrı önce erkekleri yaratır, sonra da onlar için kadınları (Berktaş, 2016, s. 64).

Tek tanrılı dinlerin kadınlar üzerindeki bu otoritesiyle birlikte kadının bekareti, "el değmemiş" olarak kutsanarak, kadın bedeni üzerinden toplum nezdinde yeni bir ahlak ölçüsü kurgulanmıştır. Foucault, Cinselliğin Tarihi'nde, "Cinselliğin

yükümlülüğünü üstlenen iktidar, bedenlere dokunmayı görev bilir” der. İktidarın varlığı bu bedenlerin sürekli kontrol altına alınması ile sağlanır. Toplumda yaratılan ideal kadın imgeleriyle varolan ahlak portresi de genişletilir. Ev içi dediğimiz mahrem alan içinden, kamusal alana çıkan kadın varolan bu baskıyı “erkeği kışkırtmamak” ya da kendini korumak adına örtünerek önlemeye çalışır. Bu sayede gelecek herhangi bir tehlike için önlemini almış olur. Havva'nın yasak meyveyi kopararak haddini aşması ve dünyayı bir karanlığa sürüklemesinden bu yana, lanetlenen kadın denetim altında kalmayı hak etmiş sayılacaktır. Ataerkil ahlakın bir sonucu olarak kadın, bekâret üzerinden cinselliğini de bu denetime kurban edecektir.

1.3.1. Kutsal Şiddet

Ortaçağın değişen normları, kadının biyolojik farklılığa indirgenerek güçsüz olduğu fikri, bedensel hiyerarşilerin oluşması kadının kurbanlık durumunu pekiştiriyor. Aydınlanmanın aklı ön plana çıkaran, duyguları bastıran, doğayı geri plana iten söylemi, güçsüz olanın şiddete de ezilmeye de açık bir kapı gibi kalmasının sonucunu doğuruyor. Güçsüz olan, maruz kalır ön kabulü bedenler üzerinde belirleyici oluyor.

Kendini gerçekleştiren komünal dönemin kadını, kendine yabancılaşan, biyolojik farklılığa indirgenen dönemin tabiiyet altına alınan kadını haline geliyor. Politikada, sanatta, üst konumlara ulaşmada önüne set çekilen, kendisine bir tabiiyet rolü biçilen anlayışa maruz bırakılıyor. Sıkı bir hiyerarşi çemberi içinde eritilir kadın. Ona asli görevler olarak yüklenen, kendisine dışardan atanan “sevgi”, “merhamet” gibi mertebeli duygular karşısında erkeğin takınması gereken tavır ise sevgisizlik ve merhametsizlik olur. Katı bir hiyerarşiye ve şiddete dönüşen, öldürme yetkisini kendinde gören merhametli bir şiddet hakkı. Çünkü güçle donatılan odur, çünkü doğanın boyunduruk altına alınmasından da anlaşılmalıdır ki güçsüz olan ezilmeye açıktır. Meşrudur. Çünkü tek olan Tanrı, tek olan semavi dinler, ona bu hakkı vermiştir. “Ortadoğu’da ortaya çıkan üç semavi

dini, köleci dönem servetinin veya mülkiyetinin ihtiyaçları biçimlendirmiştir” (Oruçoğlu, 2012, s.30).

Yüzyılımızda da yeryüzüne bir tohum gibi serpilmiş erkeklik halleri, yeni kurbanlar yaratarak devasa bir boyut almış durumda. Çocuk ölümleri, yeryüzü sürgünleri, mülteciler, savaş mağdurları ve tabii kadınlar. Bu devasa şiddet karşısında, şiddetleşmiş, olağanlaşmış bu hissediş karşısında hâlâ sömürüye, köleliğe, tecavüze açık bir yara gibi duruyorlar. Erkek olan din, erkek olan devlet, erkek olan günlük hissediş karşısında kurban olan, kurbanlaştırılan kadının kendi bedeni. Erkeğin kendisini de esir almış, Connel’in deyişiyle “hegemonik erkeklik” denilen tüm bir erkeklik halleri; her gün ve her an kendini yenileyen, yeniden üreten, cinsiyetçi, militarist söylem.

1.4. TÜRKİYE’DE KADIN MÜCADELESİ

18. Yüzyılın ortalarında Fransız Devrimi ile doğan feminizm, kadınlara atfedilen toplumsal rollerin ve kadın haklarının bir savunucusu olarak ortaya çıkmıştır.

Feminizm kadınların tarihsel süreçlerine kadın merkezli bakış açısıyla, erkeğin bilimsel, sanatsal, tarihsel arenada kendi sözüyle, ataerkil bakış açısıyla dogmatik bir biçimde inşaa ettiği kadınlık durumlarının dışından bakmayı esas almıştır. Tarih boyunca süregelen erkek egemen düzene karşı kadınların sistemli bir karşı çıkışının olmamasının temel nedenlerinden biri ise ekonomik olarak erkeğe bağımlı bir konuma itilmiş, çalışma hayatında yeterince yer bulamamış olmasıdır.

Türkiye’de 1980’lerde hareketlenmeye başlayan feminist mücadele ataerkil düzene karşı önemli karşı duruşlar gerçekleştirirken, çeşitli kazanımlar da sağlamıştır. Bu kazanımlar içerisinde en önemlisi kadınların kendilerine ait özgün alanları yaratmış olmalarının yanı sıra, hayatları üzerinde söz söyleme hakkının sadece kadınların kendisinde olduğu fikrini beraberce bu alanlardan dışarı taşıyarak daha geniş kesimlere ulaştırmaları olmuştur. Kadın mücadelesinin tarihsel ve bugün ki sürecini sendika.org sitesine yazan feminist Hülya Osmanağaoğlu (08.08.2017), “1987’de

'dayağa karşı' yürüyüşle başlayan 1990'da kocadan izin almadan evli kadınların çalışma hakkını kazanmasıyla devam eden bir süreçten söz ediyoruz. 2001'deki medeni yasa değişikliği ise aslında resmi olarak ev içi karşılıksız emeğin, en azından boşanma durumunda, mülk varsa kısmen tazmin edilmesi anlamına geldi. Kuşkusuz işçi sınıfının en alt gelir grupları için mülk edinmek, özellikle neoliberal dönüşümün tam hız devam ettiği 2002 sonrasında iyice zorlaşmış olsa da, yeni medeni yasa düzenlemesi kadınlar açısından önemli bir kazanım olarak yürürlüğe girdi. 90'lar ve 2000'ler boyunca siyaseten meşrulaşan ve örgütlenme alanlarını çeşitlendiren feminist hareket, AB sürecinin de baskısıyla, özellikle erkek şiddetine ilişkin olarak önemli kazanımlar elde etti'' diyerek Türkiye'deki feminist mücadelenin 90'lardan bugüne mevcut dinamiğine dikkat çekmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 121. toplantısında ele alınan, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi (1993), kadınların yaşadıkları şiddetin evrensel bir şiddet olarak tanınmasına ve bildirgeye imza atan ülkelere sınırları içerisinde yaşayan kadınlara yönelik şiddet edimleri karşısında önlem alma, caydırıcı tedbirleri oluşturma, müdahale etme gibi sorumluluklar yüklemiştir. Her gün ortalama beş kadının öldüğü Türkiye de bu bildiriye imza atan ülkelerden biri. 2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı (KASDB)'nin, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) olarak değiştirilmesi kadının birey olarak varlığını yok sayarken, kadınların maruz kaldığı eril şiddeti, hak ihlallerini aile içi sorunlarla bütünleştirip kadınların özgül konumlarından ötürü maruz kaldıkları şiddeti tanımlarken onu sadece aileye bağımlı kılarak kadının maruz kaldığı toplumsal eşitsizliği geri plana atmıştır.

TBMM'den kabul edilen 'Müftülük Yasası' (2017), pek çok feminist örgüt ve kadının, kazanımlarının yok sayılması anlamına geldiği belirtilerek tepkisini çekti. Çünkü dini kurumlar kadını erkeğin hizmetinde oluşturan, ona itaat eden, kutsal annelikle eşine ve çocuklarına 'iyi eş' olmasını telkin eden dini kurallar içeriyor, erkeğe tanınan miras, mülkiyet, boşanma vb. haklar kadına eşit oranda tanınmıyordu. Diğer taraftan da müftülere verilen nikah yetkisi, toplumda yaygın

halde bulunan çocuk yaşıta evliliklerle çocuklara yönelik cinsel istismarın ve kadınların eril şiddetle daha fazla muhatap olmasının önünü açan bir yasa oluyor. Fakat kadınların karar mekanizmalarında temsiliyetlerinin olmaması, bahsettiğimiz erk zihniyetinin yayıldığı devlet makamlarında bu yasanın kadınlara rağmen kabul edilmesine neden olmuştur. Yine daha önce çokça tartışılan, cinsel istismar suçu işleyen kişilerin istismar ettikleri kişi ile evlenmeleri halinde ceza almalarının önünü kapatan yasa ise kadınların mücadelesi sonucu geri çekilmiştir. Toplumsal cinsiyet kodları geçmişten bugüne varlığını başka topluluklar üzerinden, eklenen yeni kodlarla sürdürmeye devam ediyor. Günümüzde kadın politikasında gerçekleşen değişimler, kadının sosyal yaşamını daha da güçleştirirken, ataerkil şiddetinde önünü açıyor. Türkiye, Dünya Ekonomik Forumu (DEF, 2017)'nun 2017 yılı Cinsiyet Eşitsizliği Raporu (CER, 2017) 'na göre kadın ve erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliği sıralamasında 144 ülke arasında 131. sırada yerini aldı. Bu da Türkiye'deki cinsiyet eşitsizliğinin ne kadar büyük bir sorun olduğunu gösteriyor: "Kadınlara yönelik sistemli insan hakları ihlallerinin durdurulabilmesi için, cinsiyete dayanan taraflılıkların ve ayrımcılıkların ayıklanması ve kadın haklarının insan hakları olarak kabul edilmesini zorunludur. Hükümetler, kadınlara yönelik siyasal ve kültürel saldırıları sürdürmeye ve teşvik etmeye değil, durdurmaya yönelmeli ve bunun için gerekli önlemleri almakla sorumlu olmalıdırlar. Her devletin, kendi sınırları içinde yer alan kadın hakları ihlallerine müdahale etme ve başka ülkelerde bu tür ihlalleri yapan güçlerle işbirliği yapmama sorumluluğu vardır" (Berktaş, 2004, s.10).

Bugün Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği cinsiyetçi söylemlerin, ayrımcı dilin ve kadın erkek rollerinin ders kitaplarında yeniden pekiştirilmesi ile sürdürülüyor. Bu açıdan sadece tarihin değil, bilimsel metinlerin, öğretici ders kitaplarının da ataerkil bir düzen içerisinde ortaya çıkması, bilimsel alanlarda kadınların görülmeyen varlığı sonucu mevcut eşitsizliği tetikliyor. Her ne kadar erkek hegemonyası kadınları sosyal ve politik alanlarda görünmez kılsa da, Türkiye ve Dünya'da kadınlar bazen bireysel, bazen kolektif bir biçimde yeni

süreçler oluşturup her alanda kadınların görünürlüğünü, bilgi aktarımlarının nasıl paylaşılacağı yönünde tartışmayı sürdürüyor. Örneğin, Kürt Kadın Hareketi'nin öne sürdüğü 'Jineoloji' yani 'Kadın-Yaşam Bilimi', mevcut sosyal bilimlere karşı güçlü bir eleştiri alanı olarak karşımıza çıkıyor. Nazan Üstündağ, "Jineoloji Konferansı" başlıklı yazısında feminizm ve jineoloji arasındaki farkı şöyle ifade ediyor (07.03.2014), "Jineoloji çok boyutlu bir sistem eleştirisi içeriyor. Kapitalizm ve ataerkil düzen bu eleştirinin hedefinde yer alıyor. Bu açılardan bakıldığında hem Marksist feminizmle hem de radikal feminizmle ciddi akrabalıkları var. O yüzden de ilk bakışta içerik açısından feminizmin dışında bir isime neden ihtiyaç var sorusunu sordurtturuyor. Ancak Jineoloji bir sistem eleştirisinin ötesinde. Nitekim kanımca Jineoloji'yi hem postkolonyal hem radikal yapan ve feminizmden (en azından Türkiye de dahil batıdaki halinden) farklı yapan sistemsel eleştirisinden çok, tarih anlatısı, etiği ve metodolojisi."

Kürtçe'de kadın anlamına gelen Jin'dan türetilen Jineoloji, kadın tarihi ve kadın özgürlüğü açısından yeni bir kavram. Erkek egemen sistemin sadece kadın üzerindeki tahakkümünü değil, doğa üzerindeki tahakkümünü yine doğa-kadın ilişkisi bağlamında, doğal toplumlardan bugüne kadının değişen konumuna/sömürülen haklarına ilişkin tarihsel arka planını kadın bakış açısıyla yeniden tartışmaya açıyor. Başka bir duyuş, başka direniş alanlarıyla sabitlenmiş modeli bozan, kendi tarihinin önünde büyüyen, açığa çıkan, özneleşerek günlük sürecin içinde ifadeleşen ve nesneleştirilen kadının, başka bir mümkünü, başka bir dünya görgüsünü kendi dilinde kuran yeni ve zorlu bir tarih yazımından bahsedebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM ŞİDDETİ TANIMLAMAK

2.1. ŞİDDET TARTIŞMALARI VE ŞİDDET TÜRLERİ

Şiddetin biçim değiştirdiği, kendini yeniden ürettiği, güç, erk, iktidar, sembolik, disipliner ve benzeri durumlar ile psikolojik, fiziksel, cinsel, düşünsel, davranışsal, sözel içerikli halleriyle günümüzde farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Etimolojik olarak Türkçe'ye Arapça'dan geçen şiddet, kaba kuvvet kullanımı, sertlik, katı ve sert davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Fransızca'da ise şiddet, "bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çekirme ya da işkence, vurma ve yaralama" (Taşdemir Avşar, s.719) şeklinde yer alır. Şiddeti sadece kişinin beden bütünlüğüne yönelik bir saldırı olarak ele aldığımızda, var olan diğer şiddet türlerini tanımlamakta eksik kalırız.

Klasik şiddet, yani sertlik, korkutma, yıldırma, fiziksel zorlama, tehdit ve diğer uygulanan şiddet biçimlerinin yeni dünya düzeni ile birlikte aldığı yeni biçimler, bireysel veya toplumsal düzeyde baskı ve dışlama biçimine büründüğü aidiyet, kimlik, din, dil ekseninde kişisel veya toplumsal düzeyde kendini gizleme gibi etkileri oluyor. Gözlenebilen şiddet çeşitleri ve bu şiddet çeşitlerinin zamanın seyriyle birlikte kendi içinde aldığı biçimler; sosyolojik ve biyolojik özellikler kendini her ülkede farklı biçimde göstermektedir. Hemen her alana yayılan ve bu alanlarda araştırma konusu olan şiddetin güce eklenmediği, toplumsallaştığı, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlar kazandığı yatay ve dikey olarak kılcallaştığı, bu anlamıyla tanımının da çeşitlilik kazanıp 'zorlaştığı', yer ve zaman değişkenleri gösterdiği bilinmektedir. Şiddet, güç, otorite farklı alanlar olup, iktidar bağlamıyla devlet araçlarına dönüşürler. Bu, karşı şiddeti de doğurur ve ataerkiliğin kök saldıği devleti yıkma gücünü eline geçirdiği politik süreçleri oluşturabilir.

Devlet uygulamaları, şiddetin meşrulaştırılmasına yönelik oluşturduğu düzen algısıyla birlikte bu eşitsizliğin esas tarafıdır. Elindeki baskı araçlarını, zor uygulamalarını yasa ve kanunlarla güvence altına alıp şiddet yoluyla kendini sürekli kılmaktadır. Benjamin, “Şiddet Eleştirisi” isimli makalesinde, şiddetin hukuk ve adaletle ilişkisini idam, militarizm, parlamento gibi farklı bağlamlarla ortaya koyuyor. Yasa koyucu ve yasa koruyucu şiddet kanlıdır, diye yazıyor Walter Benjamin. Militarist şiddetin de amacı budur. Hukukun, bireylerin elindeki şiddeti, tam da devletin şiddet tekeline baltalayabileceği korkusuyla, hukuk sisteminin altını oyan tehlike olarak gördüğünü söyler (Benjamin, 1921, s.10).

İnsanın indirgenemez bütünlüğünün, çeşitli niteliklerinin, baskılanmasının, biricikliğinin dayatılmış yaşam potasında eritildiği değil, kendi yaşamı ile ifade olanaklarına dair denetimin kendisinde olduğu bir varoluşsal zemini araması bir yaşam işareti sayılmalıdır. Tecavüz, darp, aşağılama, korkutma gibi kişiler arası şiddet, ayrımcılık, dışlama, ırk, din, etnik gibi toplumsal/kolektif şiddet, devletlerarası biçimleriyle yeni alanlarda da varlığını korumakta ve çeşitli biçimlerde sürdürmekte.

2.1.1. Şiddete Karşı Özneleşme Süreci

Feminizm ve benzeri kadın hareketleri bu yönelimlere karşı ayrımcı olmayan, anti- militarist, anti-disipliner, anti-hiyerarşik yaşam algısını yaymayı ve onu yaşamayı gündemleştiriyor. Kadının bu anlamda, bir ataerkil zihniyet ve pratikler yapılanması olan devlet nezdinde ötekileştirilmesinin nedeni burada daha da açığa çıkıyor. Kadınların devletin bu ataerkil sistemle ilişkili temellerini, yapısal iskeletini sorgunladığı nokta, devletin egemen algısını ve algılanışını sorunsallaştıran bir siyasal eylem ve söz olarak devletin karşısında duruyor.

Erkek ile kadın arasındaki asimetrik eril şiddet, ayrımcılık, dışlama gibi şiddet türleri, farklı insan grupları açısından göç, sürgün, kapatılma, ölüm gibi sonuçlar

doğuruyor ve yalnızca devlet eliyle değil kılcallaşarak yerelleşiyor, bireyler-arası bir görünüm sergiliyor.

Şiddetin vuku bulduğu, nefret suçlarının en kolay işlendiği alanlardan biri de sosyal medya. İletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte, her türden iletişim aracıyla sarılan dünyamızda sosyal medya, şiddeti de içselleştiriyor, kullanıcıları yoluyla sosyal alandaki verili şiddeti de yeniden üretiyor. Taciz gibi aşağılayıcı davranışların şiddet boyutu, yaygınlığı ve sosyal medya yoluyla daha kolay bu davranışlarda bulunulabilmesi, yarattığı ruhsal tahribatı da daha yaygın kılıyor. Fakat bu tarz şiddet karşısında dayanışma ve mücadele yolları da yine sosyal medya aracılığıyla çeşitleniyor ve etki alanını artırıyor. Amerika'da hegemonik etki alanına sahip olan film sektöründe, tanınmış oyuncuların uğradıkları taciz ve tecavüz olaylarını teşhir etmesiyle, milyonlarca kadın ve erkek sinema emekçisi de sosyal medya üzerinden kendilerinin maruz kaldığı tacizleri teşhir etti.

Medyanın anlam ve sunum dünyası da çoğunlukla ataerkil dünya ile iç içe geçiyor.

Eleştirel bir şekilde mesafe alınmadığı müddetçe, ataerkil algı medyanın tamamına sirayet ediyor ve daha geniş kesimlere sürekli pompalanır hale geliyor. Medya etiği ile açıklanamayacak böyle bir algı ve dolayısıyla onun inşa ettiği normatiflik, doğal ki sosyal medya alanında da yine bu anlayışla yer ediniyor. Hem çevrelenmiş bu algıya karşı hem de başka algıların imkânı adına, feminist yaklaşımların çeşitli müdahaleleri ile birlikte yazılı ve görsel medya alanında da başka bir pratiğin ardına düşülmesi gereklidir. Bilgisi, görüntüsü, imajı, farkındalığı, açık taraflılığı yani konumlanması, iç metin sunumu ve benzeri özellikleriyle feminist yaklaşımlar bu pratikleri sürdürüyor ve çoğaltıyorlar. Böyle bir çoğaltma birey düzeyinde de bir farkındalığa işaret ediyor olmalı. Çünkü toplumsal muhalefetin kendini bütüncül olarak ortaya koymasının yanı sıra, Çevre Hareketleri, Kadın Hareketleri, LGBTİ, Feminizm gibi ayrı konumlanışla ortaya koymasıyla birlikte başka bir özneleşme/bireyleşme bilinci de gelişti. Bu tek tek bilinç düzeyinin, kişisel deneyimin ulaştığı farkındalık halidir. Mesleki, ev ve ilişki içi, pedagojik rollerin vb. verili yüklerinin böyle bir özneleşme sürecinde

doğal olarak eleştiriye tabi tutulup altının oyulmasının, yukarıda bahsettiğimiz zemini kaydırma, yerinden etme, gerek psikolojik, gerek güncel, gerek politik alanda başka bir hayat pratiği yaratma sürecine evrildiği görülmüyor. Egemen algının sürekli meşrulaştırılması, kendini yeniden üretmesi, bu yaratım sürecini zor ve sancılı kılıyor. Fakat kadın, (kendi içinde parçalı/eleştirel olmasıyla birlikte) çeşitli alanlardaki konumlanışlarıyla etkisini de genişletiyor ve başka bir zemin ortaya koyuyor. Hayatın nesnesi değil öznesi olduğunu, herhangi bir norma veya kategoriye tabi tutulmadan kendi varlığını çoğaltarak, geliştirerek inşa ediyor.

Toplumun kadına biçtiği rol itibariyle, ataerkil şiddetin hedefi haline geldiği, ataerkil şiddetin toplumda sözel, simgesel, ekonomik, psikolojik, cinsel, fiziksel, dijital ve daha tanımlı pek çok türünün kadınlar üzerinde nasıl bir tahakküm ve yok edici güç aracına dönüştüğü, tümel varlığının beden denetimi politikaları ile iki kat etkilendiği bilinmektedir. Şiddet genel itibariyle beden bütünlüğünü hedef alan bir eylem olarak düşünülse bile, şiddetin pek çok türü olduğuna değindik. Bunlardan bazıları:

- Cinsel şiddet
- Fiziksel şiddet
- Duygusal şiddet
- Ekonomik şiddet
- Dijital (medya) şiddet

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, 'fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına, gruba, topluma dolaylı veya dolaysız uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması' biçiminde tanımlıyor. Şiddete maruz kalan kişilerde, etkisi çok uzun döneme yayıldığı gibi, kişiler arası da hissedildiği, etkisi yayıldığı oranda zaman ve mekân olguları belli aralıklarda sürdüğü yalnızlaşma, içine kapanma, güvensizlik duyma gibi etkileri gözlemleniyor.

Eril şiddetin bu anlamdaki etkisi aile içi, aile dışı, gündelik hayat, iş alanları şeklinde uzayıp gidiyor. Kadınlar verili iktidar yapılanması içinde denetlenmesi

gereken 'gizemli' bir olgu olarak kabul ediliyor. Bedenin tarihsel olarak inşa edildiği, kadın bedeninin erkek normlarıyla tariflendiği, şiddetin bu anlamda meşrulaştırıldığı, emek, hukuk, eğitim, adalet, kimlik, temsil, sosyal ve siyasi alanlara katılma noktasında yoksayıldığı olgusu kadınların siyasal olarak sorunsallaştırdığı ve çözüm aradığı hareket noktalarıdır. Oluşturulmuş kategorilere eleştirel ve müdahaleci yaklaşmak, bu zemini sarsmak, şiddetin hafızasını diri tutmak, maddi kazanımlar üzerinden gitmek kadın hareketlerinin (örgütlü, bireysel, feminist,) eşitsizlik ile eril şiddet karşısındaki olağan refleksleridir. Yaşam alanlarının daraltılması politikaları, kadın bedeni üzerindeki baskıların artması, egemenlerin adalet, eşitlik, eğitim ve hukuktan ne anladığı, şiddete maruz kadınların nasıl yine şiddetin içine atıldığı, cezaevlerinde kadınlara yönelik muameleler, mülteciler, hayat kadınlarına yaklaşım gibi tüm kamusal ve özel alanlardaki fenomenlere karşı bu refleksleri geliştirmek gerekmektedir.

2.2. ŞİDDET TÜRLERİ

2.2.1. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, toplumun hemen her kesiminde yaş, cinsiyet veyahut farklı ekonomik ve sosyal sınıf fark etmeksizin maruz kalınan bir saldırı biçimidir. Cinsel şiddet çoğu zaman fiziksel olarak uygulansa da, sözlü olarak gerçekleşen saldırı oranı da oldukça fazladır. Özellikle dijital medyada ayrımcı söylemler üzerinden kadınların aşağılandığını, yine cinsel içerikli kimi paylaşımlarda bulunarak fiziksel bir temas olmaksızın bireyin bu şiddete maruz kaldığını gösteriyor. Cinsel şiddet kişinin rızası dışında gerçekleşen bir saldırı türü olup, cinsel ilişkiye zorlama, taciz, istismar, tecavüz, ensest, sözlü ve daha çeşitli biçimlerde görülmektedir. Doğum kontrol dayatması, çeşitli araç/nesne kullanımı, kişinin seks işçiliğine zorlanması, yine kişilerin zorla evlendirilmesi gibi zor dolayımının bütününe kapsamaktadır. Cinsel şiddet içinde tecavüz; anal, vajinal,

oral olarak zorla uygulanan her türlü biçimi kapsar. Korkutma, ikna, araç/nesne kullanma, silah veya fiziksel kuvvet yoluyla uygulanabilir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından yayınlanan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Ulusal Eylem Planı”nda cinsel şiddet, “birini istemediği yerde, zamanda veya şekilde cinsel ilişkiye zorlamak; kişinin rızası olmaksızın cinsel nitelikli eylemlerde bulunmak; cinselliği bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanmak” şeklinde tanımlanıyor. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ise cinsel şiddeti, “cinsel eylem gerçekleştirmek amacıyla girişim, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar, birini cinsel amaçlı kullanmak, mağdur ve fail arasındaki ilişkinin niteliğine bakmaksızın, ev ya da iş ortamında kişinin cinselliğine yönelik zorlayıcı yaptırımlar” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlar içerisinde yukarıda da bahsettiğimiz gibi hem fiziksel bir baskı, güç kullanımı ile hem de söylemle cinsel şiddetin bireyleri hedef aldığını görmekteyiz. Cinsel şiddetin ise belirlenen etkileri, psikolojik, fiziksel ve gündelik yaşama etkiler olarak gözlenmiştir (bkz. Şekil 2.1). Yine burada çocuklara ve yetişkinlere yönelik cinsel istismar ise her türlü cinsel şiddeti kapsayabilir.

Şekil 2.1. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık Birimi

Cinsel Şiddetin Etkileri

Psikolojik Etkiler	Fiziksel Etkiler	Gündelik Yaşama Etkiler
<ul style="list-style-type: none">• Depresyon, Kaygı, Şok, İnkâr• Öfke, Korku, Sınırlılık• Güven kaybı, Utanç, İhanete uğramışlık hissi, Şaşkınlık• Güçsüz hissetme, Suçluluk, Kendine güvenin azalması, Yalnızlık hissi	<ul style="list-style-type: none">• Baş ağrısı, Yorgunluk• Mide rahatsızlıkları, Cilt rahatsızlıkları• Kilo alma/verme, Uyku bozuklukları, Kabuslar• Cinsel bozukluklar	<ul style="list-style-type: none">• Akademik başarı / mesleki performansta düşüş• Okul veya işe gidememe, İsteksizlik, Odaklanamama• Gelecek planlarının / önceliklerin değişmesi• İlişkilerde bozulmalar, İzolasyon, Öfke patlamaları

Kaynak: http://www.bilgi.edu.tr/site_media/uploads/files/2013/12/02/cinsel_siddet.pdf

2.2.2. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet var olan diğer şiddet türleri içinde daha somut bir biçimde görüldüğünden, şiddetten bahsettiğimizde önce fiziksel şiddeti anımsarız. Fiziksel şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran ise, vücut bütünlüğüne yönelik, vücut bütünlüğünü bozan saldırıların gerçekleşmesidir.

Zor kullanarak karşıdaki kişiyi baskılamak, kontrol altında tutmak, bağırarak, yumruk atmak, korkutmak, zorla alıkoymak, sağlıksız ortamlarda tutmak, giyim-kuşamına karışmak, zorla cinsel ilişki, tekme atmak, sert cisimler fırlatmak, kesici veyahut ateşli aletlerle yaralamak, öldürmek gibi çoğaltacağımız etkenler fiziksel şiddete neden temel unsurlardandır. Aile içinde sıklıkla gerçekleşen fiziksel şiddetler ise ne yazık ki günümüzde 'karı-koca' ilişkisinin 'normal'liği olarak çoğunlukla görmezden gelinmektedir.

2.2.3. Duygusal Şiddet

Duygusal veya psikolojik şiddet, maddi olarak gözle görülmeyen, psikolojik etkileri uzun süren, travmatik sonuçları olan, kişinin kendiyi sistematik olarak bölündüğü, kendi içine kapandığı, dışarıyla bağının zayıfladığı, güven kırılmasının yaşandığı, ruhen yaralandığı süreçtir. Duygusal şiddet daha çok davranışlarda sergilenir. Bireysel veya toplumsal, kamuya açık veya kapalı ortamlarda da gözlemlenir. Birden çok defa uygulanır ve uzun sürece yayılan etkileri olur. Korkutmak, tehdit etmek, baskı uygulamak, çocuklardan uzaklaştırmak, hakaret etmek ve benzeri biçimlerde kendini sürdürür. İntihar, depresyon, bağımlılık, utanç duygusu, beslenme bozukluğu gibi sonuçları belirgindir.

Yine duygusal şiddet ikili ilişkilerde iki taraf arasında kimi zaman belirgin kimi zaman ise kontrollü bir biçimde görülmektedir. Örneğin, duygusal ilişki içinde kişinin bulunduğu alanlarla çeşitli 'makul' sebepler sonucu bağının kesilmesi,

küçümseyen veyahut alay ederek gerçekleşen sözlü ya da fiziki davranışlar, fikirlerinin önemsenmemesi dikkate alınmaması sıklıkla bu şiddete maruz kalan kişinin psikolojik durumunda kendine güvensiz, başkaları ile kendini kıyaslayan içe dönük bir durum yaratır. Son dönemlerde psikolojik şiddeti tanımlarken sıklıkla kullanılan bir başka kavram da ‘Gaslighting’ tir. Shea Emma Fett’in, www.bianet.org sitesinde yayınlanan ‘Bir İstismar Yöntemi Olan Gaslighting Hakkında Öğrendiğim 10 Şey’ isimli yazısında Gaslighting şöyle tanımlanmaktadır(10.12.2016), “..gaslighting bir manipülasyon türüdür ancak tek türü değildir. Manipülasyon genellikle, bir başkasının davranışını etkileme amacı ile doğrudan veya dolaylı olarak yapılan bir tehdit çevresinde döner. Gaslighting de tehditleri kullanır ancak birinin sadece davranışını değil kendisini de değiştirme maksadı vardır. Her ikisi de öz saygınızı aşağıya çekecektir ama gaslighting etkili olduğunda, kendinize ve gerçeklik deneyiminize olan güveniniz zedelenecektir.”

Bu tanımdan yola çıkarak, duygusal ilişkilerde hemen herkesin farkında olmadan bir biçimde gaslighting’e maruz kaldığını söyleyebiliriz. Gaslighting’e maruz kalan bir kişinin yaşanan her durum karşısında kendi eylemlerini sorguladığı ve güvensiz, güçsüz bir hale büründüğü görülür. Çünkü gaslighting sonucu oluşturulmak istenen yeni birey, kişinin var olan kendiliğini ve belleğini aşağıya çekmeyi hedef alır. Bu da bir nevi duygusal, psikolojik bir şiddet olarak vuku bulur.

2.2.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet hem ev içinde hem de ev dışında, çalışma hayatında kadına uygulanan bir şiddet biçimidir. Maddi olarak kadını denetimi altına alma, mali kaynaklarını kesme, yükselmesini engelleme, parasını yönetme, istemediği yerlerde ve şartlarda çalıştırma, ev içi mali işlerde onu sürecin dışında tutma, parasını kısıtlama, gelir-giderde karar almasını önleme gibi çeşit biçimlerde ortaya

çıkılmaktadır. erkek kadına çeşitli biçimlerde şiddet uygulayabilir. Yine kadının kimi toplumlarda mirastan yoksun bırakılması da bir tür ekonomik şiddettir. Kadının kendi emeği, yeteneği ve bilgisine yabancılaşması, kendini denetim altında tutmasına yönelik davranışları tetikleyen bir şiddet türü olarak tanımlayabiliriz ekonomik şiddeti. Aile, eş, arkadaş, yabancı veya tanıdık çevreden geldiği gibi işyeri, iş hayatı gibi alanlarda da kadının, mevcut erk yapısı içinde eşit gelire sahip olamayışı, daha fazla emeğe zorlanması karşılığında daha az gelir elde etmeside ekonomik bir şiddet durumudur.

2.2.5. Dijital Şiddet

Dijital yani sosyal medya alanındaki şiddetin boyutları etkisi itibariyle oldukça dikkat çekiyor. Bu araştırma içerisinde cinsel şiddetin sosyal medya içerisinde nasıl sürdürüldüğünü inceliyor olsak da bu aynı zamanda bu edimler bir dijital şiddet olma özelliği de taşımaktadır. Burada uygulanan şiddet ve taciz, yani gözetleme, korkutma, sindirme, yönlendirme, tehdit etme, etkisi altına alma, kontrol etme, cinsiyetçi dil, afişe etme gibi kimi baskı unsurları diğer unsurlarla birleştiğinde kendini daha rahat yaymaktadır. Tüm ortaya çıkış biçimlerinde aslında şiddetin diğer türlerine de yol açmış ya da onlarla birleşmiş oluyor. Özellikle kişiler arasında, sosyal medya üzerinden paylaşılan gönderilerin, görüşülen kişilerin sürekli takip edilmesi ve kontrol mekanizması ile bunu yasaklayan, kısıtlayan bir durumun oluşması da dijital bir şiddettir. Yani denetim, kontrol ve disiplin altına alma, bu iletişim ağıyla birlikte yürünecek zeminin kolaylığını gösteriyor bize.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA'DA CİNSEL TACİZ

Türkiye ve Dünya'da kullanımı oldukça yaygın olan sosyal medya platformları, her yaştan kullanıcının kolaylıkla erişim sağladığı bir alan olmanın yanı sıra, kadın ve erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğinin, ırkçılığın ve nefret suçlarının da yeniden ortaya çıkıp sürdürüldüğü bir alan olarak karşımıza çıkıyor. Fikirler hızlı bir biçimde sosyal medya üzerinde dolaşıma girip yaygınlaşırken, bireyleri kendi düşünce ve ideolojileri etrafında kümeleyen bir alan oluyor. Yaygın olarak kullanılan Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat, Tumblr gibi uygulamalarla beraber kadınların sosyal medya üzerinden erkeklere oranla daha fazla şiddete maruz kaldığını görebiliyoruz. Yine sosyal medya, kadına karşı 'cinsel taciz' suçlarında sıklıkla rastlanıldığı bir alana dönüşüyor. Başlangıçta bilgiye hızlı ve kısa bir biçimde ulaşmak, bu bilgileri paylaşmakla adından söz ettiren sosyal medya ilerleyen zamanlarda sıklıkla meydana gelen taciz vakaları ile konuşmaya başlandı. Bu açıdan özellikle bildik şiddet algılarının ötesinde, az konuşulan bir şiddet türünün de sosyal medya pratiği üzerinden üretildiği somut olarak gözlenebiliyor. Şiddeti tanımlarken bahsettiğimiz gibi, genellikle şiddet dendiğinde kaba olarak vücut bütünlüğünü bozan ya da bozmaya yönelik saldırı biçimleri aklımıza gelir. Oysa pek çok insan ve çoğunlukla kadınlar fiziksel şiddet dışında psikolojik, ekonomik, cinsel, dijital vb. şiddet biçimlerinin hemen her türüne maruz kalmakta. "Byung-Chul Han, Şiddetin Topolojisi adlı kitabında olumsuzluk şiddeti yanında bir de olumluluk şiddetinden bahsetmektedir. Olumluluk şiddeti, aşırı haberleşme ve aşırı iletişim alanlarında ortaya çıkmaktadır. Bu şiddet, şiddetin ilişkilendiği otorite, güç, iktidar gibi kavramlardan yoksun olarak kendisini göstermektedir. Olumsuz gördüğümüz sınırların ortadan kalkması, söz gelimi küreselleşme, şiddeti de beraberinde yok eden bir özelliğe sahip değildir. Aksine, şiddet en çok da olumluluk adı altında yıkıcı ve tahrip edici bir güce sahiptir. Zira şiddet, bu olumluluğun ardına gizlice

sinmiştir ve kendisi için yok edici olan her türlü tepkiden saklanmayı başarmıştır” (Aktaran Turan, 2017, s.122).

Anayasada suç olarak yer alan ‘Cinsel Taciz’ suçu, son yıllarda kullanımının artmasıyla beraber sosyal medyada sıklıkla görülmeye başlandı. Anayasada tanımlanan cinsel taciz, sadece fiziksel temasla değil, sözlü ve süreklilik atfeden kimi davranışlarda bu suç kapsamına giriyor. ‘Cinsel Taciz’ suçu, Türk Ceza Kanunu (TCK, 2004)’nın İkinci Kısımında yer alan “Kişilere Karşı Suçlar”ın Altıncı Bölüm’ünde “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar”ın 105. maddesinde ‘Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükümlenir’ şeklinde beyan edilmiştir. Burada açık bir biçimde tacizin cinsel amaçlı olduğu vurgusu, fiziksel bir temas durumunu zorunlu kılmamaktadır. Yani cinsel taciz davranışları arasında görsel yolla cinsel içerik paylaşmak, cinsel içerikli söz ile taciz etme gibi fiziksel temasın olmadığı davranışları da kapsamaktadır.

Günümüzde sosyal medya üzerinden oldukça sık rastlanan cinsel taciz vakaları, yine sosyal medya üzerinden tacize maruz kalan kadınların taciz eden kişiyi teşhir etmeleri ile daha da görünür bir hâl almış durumda. Fakat bu araştırma ile elde ettiğimiz sonuçlar, pek çok kadının maruz kaldığı cinsel taciz vakalarını yakın çevresi dışında kimseyle paylaşmadığını ortaya koyuyor. Bu da medyaya yansıyan vakaların sadece açıklanabilmiş vakalar olduğunu gösteriyor. Kadınların bu taciz vakalarını çoğu zaman açıklamamasının temel nedenlerinden biri kadını suçlayan ataerkil toplum yapısı iken, diğer nedeni ise yasaların hem geç işlemesi, hem de taciz vakaları karşısında sıklıkla cezalandırıcı bir tutum almak yerine, çeşitli gerekçelerle açılan davaların ertelenirken, dosyaların büyük kısmının yine cezasız biçimde kapatılmasıdır. Yine kadına yönelik taciz ve şiddet haberlerinde medyaya yansıyan cinsiyetçi dil, mağdur olan kadını söylem ve temsil üzerinden ikinci kez mağdur ediyor. Bu aslında sadece haberin yayınlandığı medya kuruluşunu ya da dile getiren bireysel söylemlerin ötesinde, toplumun kadına bakış açısının da genel bir ifadesi olmaktadır. Çünkü medya ve toplum birbirinden

beslenen ve birbirini çevreleyen alanlar olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle nefret suçları, tacizler, cinsiyetçi söylemler, tehditler çoğu zaman açılan bu gizli hesaplar üzerinden 'özgürce' ifade edilebiliyor. Kişi sosyal medya üzerinden açtığı bu hesapla farklı bir kimliğe bürünüp cezadan ve belki davranışından ötürü çevresince yargılanmaktan 'kaçabiliyor.' Çoğu zaman kamusal alanda açığa çıkan/bastırılan davranışlar sosyal medyada gerçek ve sahte kullanıcı hesapları üzerinden daha rahat bir biçimde açığa çıkıyor. Bu bağlamda sosyal medyada açığa çıkan davranış biçimlerini gündelik yaşamdan soyutlayarak düşünemeyiz. Tıpkı toplumsal alan içerisinde olduğu gibi, sosyal medya üzerinden de şiddete/taciz söylemine maruz kalan çoğunluk ne yazık ki mevcut erkeklik ve kadınlık yani toplumsal cinsiyet rollerinin dışında kalan 'öteki'ler oluyor.

Sosyal medyanın bir tür kamusal alan olduğu tartışmaları sürerken, çoğu insan hem sosyal medya üzerinden hem de gerçek hayatlarında maruz kaldıkları taciz, şiddet veyahut kendisine yapılmış haksızlığa ilişkin yine sosyal medya üzerinden paylaşımlarda bulunup bunu kamuoyuna açıklıyor. Bazen bireysel, bazen toplumsal konular içinde dayanışma alanı oluşturuyor. Çoğu zaman belli bir saatte, protesto edilecek konuya dair eş zamanlı #hashtag (etiket) ile bir eylem düzenleniyor. Buradan da sosyal medyanın bir tür 'eylem alanı' na dönüştüğü görülebilir. Sosyal medyanın bir eylem alanı veyahut kişilerin örgütlenmesindeki rolünün günümüzde en belirgin örnekleri ise Arap Baharı, Occupy Hareketi, McDonald's Hareketi ve ülkemizde Gezi Parkı Direnişi olarak karşımıza çıkıyor. Bir nevi başlangıç için Twitter'ı toplanma alanı olarak düşünebiliriz. Daha sonra insanlar bu alandan asıl olan kamusal eylem alanına doğru harekete geçer. Bu açıdan sosyal medyanın kitleleri yönlendirme ve bir araya getirmedeki bu gücü asla yadsınamaz. Sosyal medya üzerinden ses getiren olaylardan biri, Amerikalı film yapımcısı Harvey Weinstein hakkında New York Times gazetesinin yayınladığı taciz haberi oldu. Harvey'in sistematik biçimde kadınları taciz ettiğinin ortaya çıkmasıyla, Amerikalı oyuncu Alyssa Milano, tüm kadınlardan, '#metoo' etiketi ile beraber yaşadıkları cinsel taciz ve saldırıları paylaşmalarını istemişti. Sadece Amerika'da değil, Dünya'nın hemen her yerinde Alyssa'nın

çağrısına iki gün içerisinde iki milyonu aşkın taciz tweeti ile kadınlar yanıt verdi. Dünyaca ünlü pek çok oyuncu, uzun yıllar boyunca sinema sektöründe maruz kaldıkları taciz ve tecavüz olaylarını açıklamaya başladı. BBC Türkçe'nin "TIME dergisi cinsel tacize karşı 'Sessizliği Bozanlar'ı Yılın Kişisi seçti" başlığı ile verdiği haberde, 2017'de cinsel taciz ve tecavüze karşı büyük bir hareket başlatarak 'Sessizliği Bozanlar' olarak adlandırdığı kadınları 'Yılın Kişisi' olarak açıkladı (www.bbc.com/turkce). Bu olay sonrası eril şiddetin bir kere daha belli topluluklara, inanışlara ve sınıflara ait olmadığını ortaya çıkmıştır. Deutsche Welle'de yayınlanan bir başka haberde Almanya'da yaşayan kadınların maruz kaldıkları taciz oranını istatistiksel olarak açıklamıştır. 'Almanya'da kadınların yüzde 43'ü cinsel taciz mağduru' başlıklı haberde, 'Almanya'da her altı erkekten biri en az bir kez bir kadını taciz etti.

Erkeklerin yüzde 18'i karşı tarafın davranışlarını "ölçüsüz ya da cinsel açıdan saldırı olarak değerlendirebileceğini" bildiklerini kabul etti' denilerek, Almanya'da tacizin boyutuna dikkat çekilmiştir (www.dw.com/tr).

İster sosyal medya aracılığı ile olsun, ister yaşadığımız özel ve kamusal alanlarda olsun eril şiddet ve tacizler, mevcut ataerkil zihniyetten ve erkek egemenliğinin dizayn ettiği toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden bağımsız düşünülemez. Zira şiddete maruz kalan kadınların bu şiddeti görünür kılmadaki çekincelerini incelediğimizde, aile ve çevrenin eleştirme, şiddeti yeniden uygulama korkusu ilk sıralarda yer alıyor. Bir diğer neden ise kadınlara yönelen suçlayıcı dil. Teşhir sonrası kadınlara yönelik, 'ama o da öyle giyinmeseymiş', 'sosyal medya kullanmasın bir süre', 'hesabını kilitleyebilir' gibi bir dizi söylem ile kadınları suçlayarak tacizi gerekçelendiren pek çok Tweet inceleme fırsatımız oldu. Bu inceleme aslında birebir görüştüğümüz kadınların aktardıkları korku ve endişeleri de doğrular nitelikte; ataerkil bir bakış açısının tacize maruz kalmış kadına yöneldiğini ve erkeği savunduğunu gösteriyordu.

Sosyal medyada kadına karşı şiddet ve teşhir vakalarının incelendiği bu araştırmada esas olarak Twitter özelinde bir araştırma gerçekleştirdik. Dünyanın hemen her yerinde kadınlar maruz kaldıkları bu şiddeti yine sosyal medya

aracılığı ile teşhir ediyor. Çoğunlukla yasalara olan güvensizlik kadınları sosyal medya üzerinden kendilerine tacizde bulunan, cinsel şiddet uygulayan kişileri yine teşhir yoluyla bir tür 'cezalandırmaya' itiyor. Bu anlamda sosyal medyada teşhir vakalarının incelenmesi ile aslında kadınların görünen teşhir vakalarına oranla daha fazla cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koyuyor. Aile korkusu, toplumun kadın davranışları üzerindeki baskıcı geleneksel kuralları gibi çeşitli nedenlerle kadınların kimi zaman tacizci erkeği teşhir edemediğini gösteriyor. Araştırmada taciz vakalarını teşhir eden ve edemeyen kadınlarla yapılan görüşmeler ve buradan alınan sonuçlarla kadının sosyal medya üzerinden maruz kaldığı şiddete karşı deneyimlerini çeşitli değişkenler üzerinden sorgulamaya çalıştık. Özellikle bireysel ve kendilerini görünür kılarak teşhir edemeyen kadınlar için kurulan, 'Tacizci Veri Tabanı' isimli Twitter hesabının paylaşmış olduğu teşhir tweetlerini inceleyerek cinsel tacizin ne tarz biçimlerde ortaya çıktığını yorumlamaya çalıştık. Yine araştırmada iletişime geçilen on kadın ile yaşadıkları tacizleri ve teşhir vakaları, aşağıdaki sorularla beraber sorgulandı:

- Sosyal medya üzerinden maruz kalınan tacizin biçimi?
- Taciz sonrası teşhirin hangi güdülerle harekete geçtiği?
- Neden sosyal medya üzerinden teşhirin tercih edildiği, başka mekanizmalar var mıydı varsa neden tercih edilmedi?
- Maruz kalınan taciz teşhir edilmemişse başlıca nedenleri?
- Teşhir öncesi ve sonrası aile ve çevrenin yaklaşım biçimi?
- Bu durumlardan nasıl çıkıldığı?

Cinsel tacizin sosyal medya üzerinden yayılması, kadınların sadece sokakta, işte, evde değil, sosyal medyada da sıklıkla tacize maruz kaldığını gösteriyor. NTV haber sitesinde 'Çevrimiçi Taciz 2017' raporunun sonuçları yayınlandı (Her 100 kişiden 41'i mağdur)' isimli haberde, Amerika'da, Rew Research şirketinin yayınladığı, 'Çevrimiçi Taciz 2017' raporuna göre araştırmaya katılanların %18'i cinsel taciz ve sürekli takip ederek uzun süreli tacize maruz kaldıklarını söylüyor (www.ntv.com.tr). Taciz, dünyanın hemen her yerinde cinsiyet eşitsizliğinin neticesi olarak kadınların, LGBTİ bireylerin ve çocukların yoğunlukla maruz

kaldığı bir şiddet türü. Sürekli olarak takip etme, cinsel içerikli fotoğraf ve sözler paylaşmak, yine cinsel içerikli taleplerde bulunmak, tehdit, fiziksel özellikleri ile alay etmek, aşağılamak gibi uzayıp giden bir taciz listesi yapabiliyoruz. Elimizdeki mevcut veriler halihazırda medyaya yansıyanlar olduğundan bu asla somut bir taciz oranı vermiyor bize. Hemen her gün onlarca kadın tacize uğruyor ve kadınlar maruz kaldıkları bu taciz vakalarını paylaşmaya çekiniyor. Aile, çevre, çalışma hayatı gibi çeşitli faktörlerin yanı sıra, şayet tacizciyi tanıyorsa ‘daha da ileri’ gitmesinden korkuluyor. Medyada yer alan haberlerde ise tacizciden çok kadınların ‘tacize yol açan’ taraf olduğu vurgusu ile kadınların yeniden mağdur edilmesine neden olunuyor. Sosyal medya üzerinden gerçekleşen tacizlerin çoğunda kişilerin farklı isimler kullanmasıyla beraber, yargıya intikal eden dosyaların ‘delil yetersizliği’ nedeniyle kapatılması ya da uzayan dava süreçleri de göz önünde bulundurulunca, kadınlar bu tarz taciz vakaları ile sosyal medyada teşhir yoluyla mücadele ediyor. Sosyal medyada kurulan ‘Tacizci Veri Tabanı’, sürekli tacize maruz kalan ve bu tacizleri teşhir edemeyen kadınların teşhir için yönelindikleri bir Twitter hesabı. Tacizci Veri Tabanı, öncelikli olarak tacizi teşhir edemeyen kadınlara karşı süreklileşen saldırıları teşhir ediyor. Twitter hesaplarından kendileriyle ilgili yaptıkları açıklamada ise hesabın açıldığı ilk hafta içerisinde toplamda yetmişin üzerinde taciz vakasını teşhir ettiklerini belirtiyorlar.

3.1. ‘TACİZCİ VERİ TABANI’ TEŞHİR EDİYOR: TWITTER’DA TACİZ VAR’

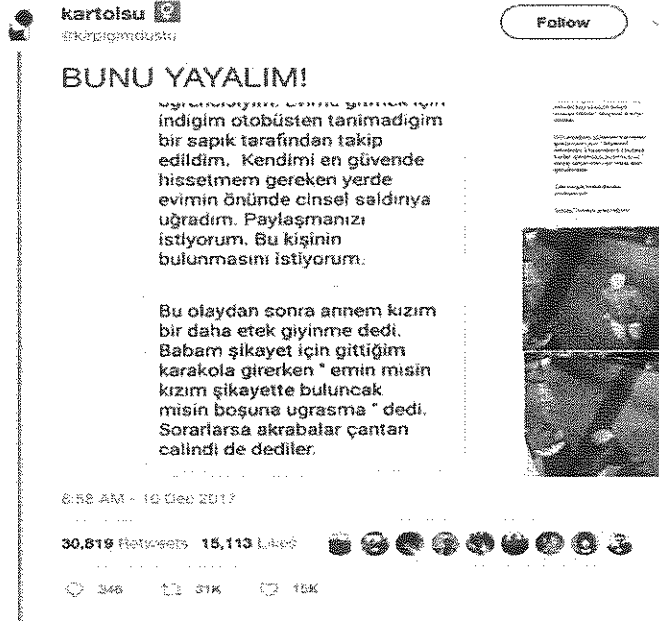
Twitter, Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformlarından birisi. Başlangıçta daha çok kişisel amaçlı kullanılmış olsa da, son yıllarda çevremizde ve Dünya’da meydana gelen toplumsal olaylara farkındalık yaratma, görünürlüğünü arttırmak gibi çeşitli amaçlarla bireylerin haberleşme aracına da dönüşmüştür. Pek çok insan içinse yabancı bir dil öğrenme aracı olarak da kullanılmakta. Fakat bizim araştırmamıza konu olan, farklı sosyal medya platformlarında olduğu gibi Twitter’da meydana gelen ve giderek yaygınlaşan nefret söylemleri ve şiddet edimleridir. Her yaşta kullanıcının yer aldığı bu

3.2. TEŞHİRİN TESİRİ

Sosyal medyada gerçekleşen teşhir vakalarının tacizciyi engelleme noktasında ne derece etkili olup olmadığı tartışılır. Pek çok taciz, açılan yeni hesaplar üzerinden sürdürülmeye devam ediyor. Fakat öte taraftan, teşhirin sosyal medyada ses getirmesi durumunda olayın seyri de değişiyor. Buna en somut örnek, Ankara'da yaşayan genç bir kadının evinin önünde kendisine cinsel tacizde bulunan kişiyi kamera görüntüleriyle beraber polise şikayet etmesiyle başlıyor. Emniyetin 'yeterli teknolojimiz yok, bulamayız' sözleri üzerine olayı görüntülerle beraber sosyal medyaya taşıyan genç kadının, Instagram üzerinden paylaştığı 'Tacizcimi Arıyorum' mesajını bir başka kadın kullanıcı Twitter'da paylaşıyor ve tacizci teşhir ediliyor (Şekil 3.2 kirpigimdistu, 2017). Saatler içerisinde paylaşım hızlı bir şekilde yayılıyor ve olay Twitter'da tepki çekiyor. 30.819 kişi tarafından paylaşılan Tweet sonrası ise emniyet harekete geçiyor ve tacizci bulunuyor (bkz. Şekil 3). Bu ve benzeri tepki çeken örnekler için cezalandırma adli makamlarca hızlı bir biçimde gerçekleşse bile, daha görünmez olan taciz durumlarında ne yazık ki çoğu zaman sonuç alınmadığı gibi, sosyal medyada vuku bulan cinsel taciz açılan yeni hesaplarla sürdürülmeye devam ediyor.

Bu örnekte dikkati çeken, tacizin fiziksel temasla gerçekleşmesi ve mevcut delillerin varlığından kaynaklı sosyal medyada geniş yankı bulması. Bir başka husus ise teşhir sonrası tacizciye gösterilen tepkide kullanılan dil. Yapılan yorumlar incelendiğinde kullanılan dil ile yine kadın bedenini aşağılayan bir söylemin gelişmesinin oldukça yaygın olduğu görülmekte. Yine burada, toplumda 'sıradan' bir durum haline gelen küfür yoluyla kadın bedenine gerçekleşen sözlü saldırının yeteri kadar farkındalığının olmaması. Bu yüzden sosyal medyada teşhir edilen taciz örneklerine verilen tepkiler yine söylem üzerinden bir başka taciz biçiminin sürdürüldüğünü ortaya koyuyor.

Şekil 3.2. @kirpigimdustu isimli kullanıcının Tweet paylaşımı

Yukarıdaki fotoğrafta da görüldüğü üzere tacize uğrayan kadının aktardığı, 'annem kızım bir daha etek giyinme', 'sorarlarsa akrabalar çantan çalındı de' gibi söylemler aslında toplumda tacize uğrayan pek çok kadının maruz kaldığı bir durum. Annenin 'etek giyme' önerisi bir yerde tacize sebep olan şeyin genç kadının etek giymesi olduğu yönünde. Bu algı toplumun hemen her kesiminde, benzer taciz örneklerinde sıklıkla ortaya çıkan bir durum. Birleşmiş Milletler, Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge'sinde (1993, Aralık) kadınların maruz kaldığı bu eril şiddeti, 'şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi' şeklinde ifade etmektedir. Bu tanımdan yola çıktığımızda, tacize uğrayan kadının kıyafetine, dışarıda bulunma saati gibi davranış ve yaşam biçimine yönelik müdahaleler, şiddeti gerekçelendirip BM'ye göre kadının özgürlük alanını daraltırken, tanımda yer alan şiddeti 'doğurması muhtemel olan' bir müdahale biçimi olarak karşımıza çıkmakta.

Tüm bu tacizlere karşı gerçekleşen teşhirlerin etki gücünü, benzer biçimde gündem olan olaylar dışında nasıl yorumlayabiliriz ya da yorumlayabilir miyiz? Tacizci Veri Tabanı, teşhirin taciz eden kişinin 'aklına başına getirmek' gibi bir etkisinin olmadığını, tacizcilerin kapanan ve kullanım dışı olan hesaplar sonrası yeni hesaplar açarak tacizi sürdürdüğünü vurguluyor. Yapmış olduğumuz görüşmelerde, bize tacizin teşhirinin tacizci açısından bir değişim yaratmadığını gösteriyor. Taciz eden kişiler, nihai bir cezalandırma olmayacağı düşüncesi ile taciz etmeye devam edebiliyor. Toplumda sözlü tacize çoğu zaman, 'görmezden gel, boşver' denilerek tepki verilmesi de engelleniyor. Ya da hali hazırda artan taciz vakaları nedeniyle bir müddet sonra 'duymamaya' mı koşullanıyor kadınlar? Ya da etek yerine pantolon, gece dışarı çıkma düşüncesini aynı durumu yaşamamak için erteleyerek mi baş ediliyor? Tüm bu sorular, yaşanmış pratikler sonucu oluşuyor aslında.

Artan dijital tacizleri durdurabilecek, ya da en aza indirebilecek olan şüphesiz devletin politikalarıdır. Çünkü devlet, vatandaşlarının haklarını savunmak ve korumakla yükümlüdür. Kadınların ifade alanları açılarak, toplumda, ailede, medya da kadınların muhatap olduğu bu eril şiddetin her türünün; fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel vb. suç olduğu ve yasaların bu suçu işleyenleri koşulsuz cezalandırması ile bu tarz şiddet saldırılarının önüne geçilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TWITTER'DA CİNSEL TACİZ VAKALARI

4.1. TWITTER'DA TEŞHİR PRATİKLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırmanın bu bölümünde, Twitter'da tacize maruz kalmış on kadın ile yaptığımız görüşmelere yer verilecek. Kadınların kimler tarafından tacize maruz kaldığı, tacizin neleri içerdiği, tacize maruz kalan kadınların teşhir etme nedenleri, teşhir sonrası aile, arkadaş ve çevrelerinden aldıkları tepkiler, tacizcilerin akıbeti ve tacize maruz kalmış kadınların bu süreci nasıl atlattıkları üzerine deneyimleri aktarılarak daha sonrasında bu vakalar üzerinden taciz ve teşhir analizine yer verilecektir.

4.1.1. Görüşmeci 1

25 yaşında, üniversite öğrencisi. Tacizciyi tanıyor. Taciz sürekli arama biçiminde gerçekleşiyor. Başlangıçta sadece tacizin kendisine yöneldiğini fakat ilerleyen süreçlerde çevresindeki insanlar üzerinden kadına ulaşma girişimleri ile çevresindeki insanların taciz edilmesi biçiminde sürdürülmüş.

Tacize maruz kalan kadın, psikolojik olarak dayanamayacak noktaya geldiğinden teşhir ettiğini belirtirken, bir diğer nedeni ise şöyle ifade ediyor, 'Yaptığı meslek nedeniyle sosyal medya üzerinden epey tanınıyor olması, sosyal medya üzerinden (yahut farklı biçimde) şahısla bağ kuran insanların şahsı çok olumlu karakteristik özelliklere sahip sanması. Hukuki süreç düşünülse de yaşadığımız ülkede bu tip taciz olaylarına karşın herhangi bir yaptırım olamayacağının farkındalığı bu seçeneği ortadan kaldırmıştır.'

Taciz olayından ailesinin haberi yok, teşhir sonrası sosyal medya üzerinden ise pek çok kişinin kendisini desteklediğini belirtti.

Tacizin kendisini sinirsel ve fiziksel açıdan olumsuz etkilediğini ve uyku problemi, iştahsızlık sonucu hızlı kilo verme gibi çeşitli sorunlar yaşadığını ifade

etti. Aradan geçen bir yıl boyunca tacizci kendisi ile hiçbir şekilde iletişim kurmamış. Fakat son zamanlarda kullandığı bir başka sosyal medya platformu üzerinden aynı şahıs tarafından, iki farklı hesapla yeniden taciz edilmiş ve benzer psikolojik süreci yaşamamak için hesapları engelleyerek geçici bir önlem alınmış

4.1.2. Görüşmeci 2

22 yaşında, üniversite öğrencisi. Tacizciyi tanıyor. Taciz ilk vaka da olduğu gibi kendisinin ve çevresindekilerin mesaj ve aranması biçiminde gerçekleşiyor. Cevap vermediği zamanlar, tacizci farklı hesaplar açıp yeniden ısrarla yazarak tacizi sürdürüyor. 'Her seferinde yeni bir hesap açıyordu. Başlangıçta hasta diyordum ama sürekli seni seviyorum, seninle olmak istiyorum, sadece benim olacaksın gibi mesajlar atmaya başladı.'

Tacizi iki sene boyunca kimseyle paylaşamamasının nedenini ise, 'utandığım ve korktuğum için ve açıkçası mevzu büyür diye sustum' diyerek ifade ediyor. Teşhir etme nedenini yakın çevresindeki herkesin tacizcinin gerçekte nasıl biri olduğunu bilmeleri için gerçekleştirdiğini belirtiyor.

Çevresiyle paylaştığı zaman ise arkadaşlarından destekleyen tepkiler almış. Fakat taciz aile bireyleri ile paylaşılmamış.

Tacizin sürekli farklı hesaplarla sürdürüldüğünü belirten görüşmeci, tacizcinin psikoloji üzerinde büyük bir hasar bıraktığını ve artık dışarıya çıkarken takip ediliyor gibi bir korku yaşadığını ifade ediyor.

Teşhirin sonrası tacizin devam etmesi üzerine, kullandığı sosyal medya hesaplarını bir süreliğine kapatmış.

4.1.3. Görüşmeci 3

27 yaşında, üniversitesi öğrencisi. Pek çok biçimde tacize maruz kaldığını ifade ediyor. 'Çok ilginç ama beni taciz eden erkeklerden tanıdıklarım oluyorsa, bunu

sosyal medya da kesip dışarıda sürekli hakkımda konuşarak sürdürüyordu. Fakat Twitter'da eskiden tanıdığım bir kadının tacizine çok uzun yıllar maruz kaldım.

Kendi adımla hesap açmaya korkuyorum artık. Aslında korkudan öte sürekli aynı şeylerin etrafında dönmek insanın sağlığını bozuyor. Tacizi gerçekleştiren kadın çevresine de benimle ilgili bir çok asılsız şey anlatıp insanların bana saldırmasını, toplu linç, küfür, özel hayatımla ilgili öğrenebildiği kimi şeyleri sosyal medya üzerinden paylaşıp taciz ediyordu.'

Taciz eden kişiyi teşhir etmeme nedeni ise tacizde bulunan kişinin birden fazla farklı Twitter hesabı kullanıyor olması ve o olduğunu ispat edemeyeceği için genelde sadece açılan hesapları teşhir ettiğini vurguluyor. 'Taciz eden kadının hesabını biliyorum sonuçta ama bunu ispat etmek sizce kolay mı? Herkesin tanıyıp sevdiği biri ama arka planda tam bir hasta kişilik. Sürekli farklı hesaplar açmak ve bir kadını taciz etmek için insanın gerçekten boş vaktinin çok olması lazım.'

Tacizi yakın çevresi ve ailesi ile paylaşabilmiş. Ailesinin özel alanına müdahale etmediğini, yaşadığı sorunlara sadece çözüm olmak için yardımcı olduklarını belirtiyor. Genel olarak aile ve çevre yapıcı bir yerde konumlanıyor.

Tacizin özellikle süren psikolojik sorunlar yarattığını ve insanlarla iletişim kurmada çekinceler, arkadaşlık ilişkilerine güvensiz yaklaşmak gibi hâlâ devam eden ciddi psikolojik travmaları olduğunu ifade ediyor. Tacizler sonrası uzun yıllar sosyal medya kullanmamayı tercih etmiş ve şimdi farklı bir isimle kullanıyor.

4.1.4. Görüşmeci 4

17 yaşında, üniversite öğrencisi. Bu örnekte taciz Whatsapp üzerinden bir başka kadına kendisiyle aralarında geçmeyen çeşitli durumlardan bahsedilmesi ve taciz edilen diğer kadının kendisi hakkındaki yazışmaları paylaşması ve kendisinden yardım istemesi üzerine, görüşmeci olayı Twitter'da teşhir ediyor. Teşhiri bireysel

değil, tacizleri teşhir eden bir Twitter hesabı üzerinden gerçekleştirdiğini ve olayın oldukça ses getirdiğini belirtiyor.

Teşhir etme nedenini mağdur olan diğer kadının kendisinden destek istemesi ve teşhire teşvik etmesinden kaynaklandığını vurguluyor. Teşhir ailesi ve çevresiyle paylaşılmış. Tepkiler genel olarak destekler biçimde olmuş.

Taciz süresi ve sonrasında sınırlarının bozulduğuna vurgu yapıyor. Fakat bu örnekte diğerlerinden farklı olarak, teşhir sonrası tacizci kendisine yasal olarak suç duyurusunda bulunuyor ve özel hayatının ihlal edilmesinden ötürü, teşhir eden kadına dava açıyor, görüşmeci hâlâ süren bir mahkeme süreci içinde. ‘Teşhir edildikten sonra Twitter’den kendisine ve ailesine ulaşanlar olmuş, okuduğu okulda da çeşitli sorunlar yaşadığını belirttiği için teşhir ettiğim için benden davacı oldu. 3838Şaka gibi ama değil.’

4.1.5. Görüşmeci 5

26 yaşında, üniversite öğrencisi. Görüşmeci sosyal medya üzerinden çok sık tacize maruz kaldığını ve sadece iki taciz vakasını Twitter’da teşhir ettiğini ifade ediyor. Tacizi gerçekleştiren her iki kişiyi de tanıyor. Biri eski kız arkadaşı, diğeri ise tanınan bir kişi olduğu için teşhir etmenin kendisi için zor bir süreç olduğunu anlatıyor.

İlk teşhir olayında, tacizi gerçekleştiren kişi eski kız arkadaşı. Taciz Twitter’da şahsın kendi sayfasında sürekli ikilinin özel hayatını teşhir etmesi ve sürekli saldırgan bir biçimde yaklaşması ile gerçekleşiyor. İkinci taciz olayında ise, bahsi geçen tanınmış kişi tarafından sözlü tacize maruz kalıyor ve yazışmaları Twitter’da teşhir ediyor ve teşhir sonrası taciz eden kişinin arkadaşları tarafından da hem tehdit ediliyor, hem de sözlü tacize yeniden maruz kalıyor.

‘Aslında o kadar çok kadın var ki buna maruz kalan. Ama işte belki de tekrar tekrar hatırlayıp yaşamamak ya da unutmak adına üzerinde durmak istemeyebiliyoruz.’ Çok uzun bir süre tacizlere son verilmesi için uyarıda bulunduğunu, beklediğini fakat durmaması üzerine her iki olayda da son kertede

teşhir ettiğini vurguluyor. Teşhir sonrası pek çok insan tarafından desteklendiğini ve bunun kendisini güçlü kıldığını ifade ediyor. Teşhirlerin kısa sürede çok fazla insana ulaşması ve benzer tacizlere maruz kalan yakın çevresindeki insanların kendi yaşadıkları tacizleri açıklamaya başladıklarını, bu açıdan da sosyal medya ve teşhirin kendi açısından ufakta olsa bir kazanım olduğunu ifade ediyor.

Her ne kadar teşhir tacizleri durdurmuş olsa da, teşhirin tedirginlikler yarattığını görüyoruz. Teşhir sonrası aldığı tehditler, ve teşhir metninin cinsel yönelimini de içermesi üzerine bu konuda ailesine açılmadığı için korku yaşadığını ifade ediyor. Ayrıca kendisini taciz eden kişinin mesajlarını paylaşmanın hukuksal boyutta suç olarak aleyhinde kullanılabileceğini öğrenmeside kendisinde korku yaratan başka bir unsur olmuş. Tacizler sonrası uzun süre kullandığı hesaplarını kapatarak başka bir isimle, kendisini gizleyerek kullanmaya devam etmiş.

4.1.6. Görüşmeci 6

24 yaşında, üniversite öğrencisi. Tacizler birden fazla kişi tarafından gerçekleşiyor.

Taciz eden iki kişinin sürekli farklı hesaplar açıp, yazdığı herşeye karşılık verdiğini söylüyor. Daha sonra ise tehdit etme biçiminde devam ediyor ve cevap vermediği için fotoğraflarının montajlanıp çıplak bir biçimde teşhir edileceği üzerine tehdit ediliyor. Yine açılan farklı pornografik hesaplar üzerinden, görüşmecinin paylaştığı gönderileri sürekli beğenerek kendisinin daha müstehcen takipçilerin sayfasında görünmesini sağladığını ifade ediyor.

Görüşmeci tacizcileri teşhir etmenin bir faydası olduğunu düşünmüyor. Tacizcilerin kendi isimleri ile değil, farklı hesaplar üzerinden bu tacizi gerçekleştirmelerinden ötürü teşhir etmediğini belirtiyor. Teşhir etmeme nedenini ise, toplumda teşhir sonrası kadınların hedef alınmasından kaynaklı, kendi değimiyle 'damgalanmak' istemediğinden görmezden geldiğini ifade ediyor.

4.1.7. Görüşmeci 7

22 yaşında, üniversite öğrencisi. Sosyal medya da hemen her gün tacize maruz kaldığını ifade ediyor. Tacizcinin kendisine önce Instagram'dan mesajlar attığını ve kendisinin özel olan bir durumunu bilmesinden kaynaklı, kim olduğunu sorması ve cevap alamaması üzerine engellediği tacizcinin daha sonra Twitter üzerinden fake hesaplarla sürekli kendisine küfür ettiğini ve tehdit ettiğini ifade ediyor.

Daha önce teşhir eden bir arkadaşının teşhir sonrası çevreleri tarafından eleştirmeleri üzerine, görüşmeci teşhir yolunu tercih etmemiş. Yine teşhir sonrası olayın büyüme tedirginliği ve yeni problemlerin orataya çıkması, teşhir edenlerin somut bir sonuç alamaması, toplumun kadını suçlayan söylemlerinden ötürü gerçekleşen bu taciz vakasını teşhir etmemiş. Neden teşhir neden değil sorusunu ise şöyle açıklıyor; 'galiba karşımızdakinin cezalandırılmasını istiyoruz. Bize yanlış bir şey yaptı ve bu onursuz hareketini başkalarına da gösteriyoruz ki herkes öğrensin ve toplumsal ceza kesilsin diye. Tabi bu çok yönlü tek başımıza başaramayacağımız bir şey, teşhirle çok kişiye ulaşıyor ve güç buluyoruz savaşmakta.'

4.1.8. Görüşmeci 8

22 yaşında, gazetecilik yapıyor. Genellikle kendilerine gelen arkadaşlık isteklerini kabul etmedikleri ve ısrarla gelen mesajlara cevap vermediği için sözlü hakarete maruz kaldığını ifade ediyor. Teşhir edilen taciz saldırısı sosyal medyadan gerçekleşmese bile, şahsı sosyal medya üzerinden teşhir ediyor. Tacizciyi tanıyor. Tacizi gerçekleştiren kişi kendi çevrelerinde oldukça 'popüler' ve saygın bir kişi olarak bilindiğinden, teşhir sonrası çevresinden tepki aldığını vurguluyor. Toplumun kadını yargılayan tutumunun tedirginliği bu örnekte de görülmekte. Yakın arkadaşlarının 'etek giymeseydin', 'çok makkaj yapmasaydın' gibi tacizi gerekçelendiren ve şiddeti yeniden üretirken, taciz uygulayanın değil de tacize

uğrayanın hedef haline gelmesinden ve teşhir sonrası sözlü hakaretlerin devam etmesinden ötürü bu tarz taciz durumlarında artık teşhir yöntemine başvurmuyor.

4.1.9. Görüşmeci 9

24 yaşında, üniversite öğrencisi. Taciz, Twitter'da tanıştığı ve yakın arkadaş olduğu şahıs tarafından gerçekleştiriliyor. Kısa süreli yaşadıkları ilişki sonrası şahıs sosyal medya üzerinden çevrelerindeki kişilere mesaj yoluyla özel hayatlarına ilişkin detaylar veriyor. Bunun üzerine yine sosyal medya üzerinden sözlü tacizlerde bulunuyor ve Twitter'dan kendisini ima eden paylaşımlarda bulunuyor.

Sosyal medyada herkes tarafından bilinen kimliğinin, gerçekte nasıl olduğunu herkesin bilmesi ve utanıp bir daha yapmaması için teşhir ettiğini belirtiyor. Teşhir sonrası genellikle tanıdığı erkek arkadaşlarının tacizi gerçekleştiren kişiyi savunduğu ve her fırsatta kendisine yönelik yazdığı tweetleri eş zamanlı paylaşarak, yeniden taciz edildiğini ve hedef gösterildiğini söylüyor.

Twitter'dan teşhir nedenini ise olayın sosyal medya üzerinden gerçekleştiği için, olayı sosyal medya üzerinden çözmek istediği için teşhiri de yine Twitter'dan gerçekleştirdiğini belirtiyor. Neden yasal yollarla çözmediğine ise, 'Hukuksal süreçlerden bir sonuç çıkmıyor, aksine bu insanlarla sırf bu yüzden bir daha karşı karşıya gelmek bazen sınırlarınızı bozabiliyor. Ailenin duymasını ve bu yüzden rahatsız olmalarını da istemedim çünkü her bir tacizci için mahkemeye gitsek hayatımız adliye salonlarında geçer çünkü inanın çok fazla taciz yaşıyoruz. Mesele 'selam' yazdıktan hemen sonra çıplak fotoğraf atarlarda bolca var. Bu yüzden

Twitter'dan teşhir edip en azından bir süre de olsa korkmalarını sağlıyorsunuz' diyerek cevap veriyor.

Görüşmeci, teşhirin ilk zamanları psikolojisinin bozulduğunu, arkadaşlarının yanında olmadığından yalnız hissettiğini ve bundan dolayı sosyal medyayı uzun süre kullanmadığını belirtiyor.

4.1.10. Görüşmeci 10

30 yaşında, üniversite öğrencisi. Tacizi gerçekleştiren kişiyi tanıyor. Taciz sosyal medya üzerinden normal başlayan sohbetin, tacizi gerçekleştiren kişinin üstü kapalı bir biçimde cinsel ilişki teklif etmesi ve reddedilmesi üzerine sözlü bir biçimde hakaret ederek tacizi sürdürmesiyle devam ediyor. Fakat görüşmeci teşhir etmediği pek çok tacize sosyal medyada maruz kaldığını ifade ediyor. Bu tacizlerin ise genelde çıplak fotoğraflar ve cinsel organın paylaşımı aracılığı ile olduğunu belirtiyor.

Görüşmeci tacizin, yüksek lisans için uygun üniversite araştırırken başvurduğu bir üniversitede görevli akademisyenin kendisine yardım edebileceği fakat karşılığında cinsel ilişki teklif etmesiyle başladığını belirtiyor. Yine daha önce kendi üniversitesinde benzer biçimde tacize maruz kaldığı ve bunu teşhir ettiği için kendisine mobing uygulandığını, bu yüzden okulu bırakmak zorunda kaldığı için artık tacizleri sosyal medyada teşhir etmediğini ifade ediyor.

Tacizi aile bireyleri ile paylaşabilmiş. Tacizler sonrası ise sosyal medyada gördüğü pek çok kişinin mesleği, işi, ideolojik düşüncesinin taciz önünde bir engel oluşturmadığını, tacizlerin çok değişik kesimden erkekler tarafından da gerçekleştiğini, bu yüzden artık taciz olayları karşısında yöntem olarak tacizcinin sosyal medya hesabını engellediğini belirtiyor. Yine taciz sonrası çevresindeki insanlarla ilişkilerinde kırılma yaşadığını iddia eden görüşmeci, 'rahat olduğunuzda insanlar sizin herşeye açık olduğunuzu düşünüyor. Yani tacizi kendilerine hak görebiliyor ve sizin geç saatte yazıştığımız kişinin sizi taciz etmesini, çevrenizdekiler sizin suçunuz olarak görüyorlar. Bu yüzden teşhirden kaçmıyorum' diye belirtiyor.

4.2. TARTIŞMA

Sosyal medyanın sadece etkili bir iletişimi, dayanışmayı ve yeni sosyalleşme biçimlerini oluşturmasının yanı sıra, günlük hayatımızda meydana gelen taciz ve şiddetin dijital alanlara taşınmasıyla yeni şiddet biçimlerini de ortaya çıkarttığına tanık olmaktadır. Twitter, Facebook, Instagram gibi yaygın pek çok platformda kadınlar cinsel tacize maruz kalmakta ve bu tacizlere karşı çoğu zaman hukuksal bir hak arayışından ziyade dijital ortamda tacizi gerçekleştiren kişileri bir tür 'doğrudan cezalandırma' yöntemi olarak teşhir etmekteydiler. Fakat tüm bunlara rağmen teşhir yönteminin beraberinde getirdiği 'Teşhir meşru bir araç mıdır' sorusu da bu konudaki tartışmaların odağında durmakta. Kimi araştırmacılar, henüz yargılama sürecine gidilmediği için teşhirin hali hazırda tartışmaya açık bir konu olduğunu savunmakta. Tacize maruz kalmış kadınların cephesinde ise durum biraz farklı, çünkü kadınlar yasa önünde cezalandırmaların yetersiz kaldığını düşündüğü için teşhir mekanizmasını devreye sokmakta.

Bu araştırmada dijital ortamı interaktif bir biçimde kullanan çoğu üniversite öğrencisi kadınlarla yapılan görüşmelere yer verilirken, kadınların cinsel taciz sonrası teşhir etmeye giden süreçte yaşadıkları, bireysel mi yoksa kolektif mi hareket ettikleri gibi çeşitli sorular cevaplandırılmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde, Twitter'da cinsel taciz olaylarının sıklıkla gönderilen tanışma mesajlarına cevap alamayan kişilerin tacizi yoğunlaştırıp cinsel içerikli küfürler, çıplak fotoğraflar ve çeşitli pornografik videoların yanı sıra, tehdit, baskı gibi unsurlarla dijital şiddeti sürdürdüğü görülmüştür.

Yine bu görüşmeler sonucu, tacize uğrayan kadınların teşhir etmemelerindeki en büyük nedenlerden birisi toplumun cinsiyetçi bakış açısı, kadını mahkum eden erkeği ise suçsuz gören söz ve tutumların alınması, hukukun bu yönlü eksik kalması gibi nedenlerken, teşhir etme nedenleri ise yine olayın hukuksal boyutta çözüleceğine olan inancın yetersizliği olarak saptanmıştır. Teşhir sonrası

ailelerinin baskısından çekinen kadınlar olduğu gibi, tacize karşı aile desteği ile beraber çeşitli hukuksal süreçler başlatanlar da gözlemlenmiştir. Twitter’da gündem olan bazı taciz örneklerinde ise (bkz. Şekil 3.2) genellikle tacizcinin cezalandırılması açısından gereken hukuki süreç daha hızlı işlemiştir. Buradan bakıldığında, tacizi gerçekleştiren kişilerin somut bir ceza almasından öte kadınların yalnız olmadıklarını ve benzer süreçleri yaşamış kadınlarla bir biçimde buluşması, ortaklaşması ve yaşadıklarını dile getirecek yeni bir ifade alanı oluşturmasıyla, giderek daha kolektif bir beraberliği ortaya çıkartması açısından dijital alanlarda gerçekleşen teşhir türü hareketlenmeler pek çok kadın açısından, ‘teşhir meşru bir araç mıdır’ sorusuna pozitif bir cevap yaratmaktadır.

Bütün veri analizleri incelendiğinde, tek başına bir dijital şiddetten bahsedemeyeceğimiz açık. Fiziksel şiddet dışında, dijital ortamda ataerkil şiddetin özellikle kadına, kadın bedenine, ifade alanına kurmaya çalıştığı tahakkümün sürdürülen varlığından da söz etmek mümkündür. Tacize maruz kalan kadın açısından, dijital şiddetin, özellikle cinsel şiddet olarak vuku bulan dijital şiddetin kadınlar üzerinde çeşitli psikolojik etkilere yol açtığı da görülmüştür. Bazı uç vakalarda teşhir, koruma ve güçlendirme noktasında zayıf kalmanın yanı sıra kadınlar açısından farklı sorunların açığa çıkmasına neden oluyor. Araştırmada yer alan 4.görüşmeci örneğinde olduğu gibi, teşhir sonrası taciz eden erkeğin ‘özel hayatın ihlali’ gerekçesiyle taciz ettiği kadına dava açması, teşhirin tacizciyi durdurması bir yana kadınlara yeni ve farklı sorunlar oluşturması noktasında en somut örneklerden biri aslında.

Dijital şiddete maruz kalmış kişilerin teşhir sonrası tacizin devam etmesi ve ortaya çıkan yeni taciz biçimlerine karşı tacizciyi engelleyerek veyahut hesaplarını kısa vadeli kapatarak geçicide olsa, koruyucu bir önlem aldıklarını söyleyebiliriz.

Tüm tartışmalar ışığında teşhirin tacizi önleme noktasında net ve somut bir kazanım sağladığından söz edemeyeceğimizi sınırlı sayıda da olsa bu araştırmada yer alan görüşmeci örneklerinden görebiliyoruz. Teşhir mekanizmasının tacizcinin hesabını kapatması, özür dilemesi gibi kısa vadeli tacizi durdurduğu görülmüşse

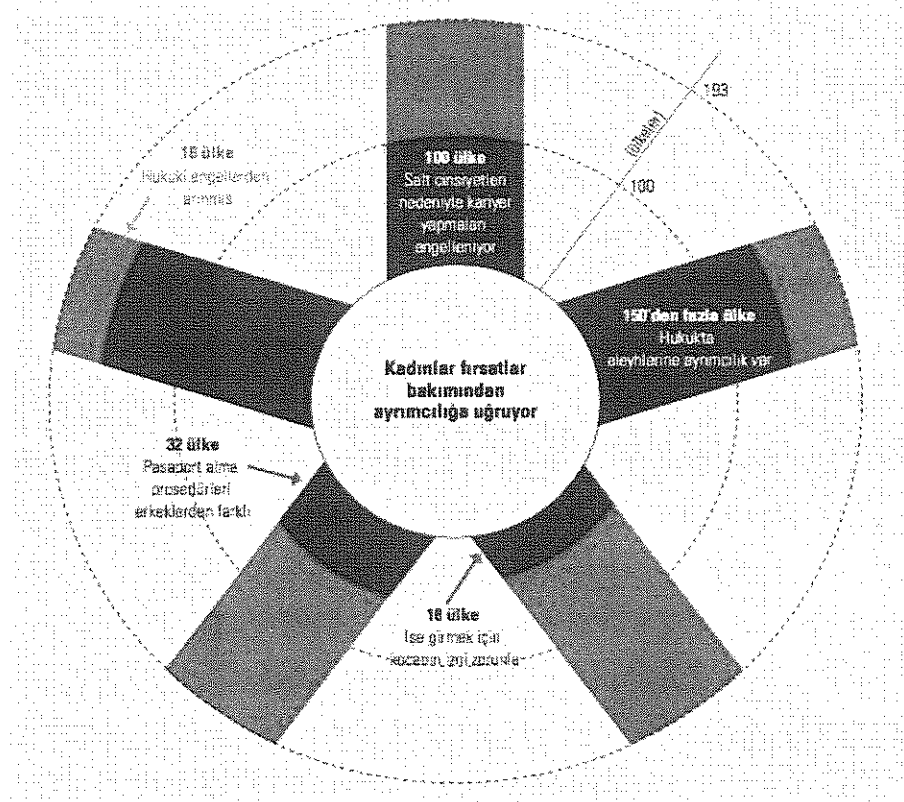
bile uzun vadede koruma ve güçlendirme noktasında zayıf kaldığı da ortaya çıkmıştır.

SONUÇ

20. Yüzyıl kadın mücadelesinin yükselişe geçtiği önemli tarihsel bir süreçtir. Kadınlar bu dönemde sosyal, siyasal ve ekonomik bazı haklar elde etmiştir. Yine kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı önemli çıkışları olmuştur. Anaerkil dönem sonrası kadınların sahip olduğu hakların ellerinden alınmasını derinlemesine incelediğimizde, kadınların bugün maruz kaldığı şiddet ve ona karşı verdikleri mücadelenin geniş tarihsel ve toplumsal arkaplanı olduğunu görüyoruz. Toplumsal cinsiyet kodları yaşamın hemen her alanında kadınları erkeklerden daha zayıf ve eksik görürken, kadınların gördüğü şiddet de bir nevi görünmez kılıyor.

Örneğin eşinden şiddet gören bir kadına toplum, eşine biat etmediği için başına bunların geldiğini ve itaatkar olmasını, kendisine yüklenen 'iyi eş' olma rolünü eksiksiz yerine getirmesini söylüyor. Devlet, şiddet uygulayan erkeği cezalandırmayıp kadınların gördüğü bu şiddeti aile içi bir problem olarak görüp yok sayarken, sorunu çözmek yerine derinleştiren bir noktada tutum almış oluyor. Birleşmiş Milletler 'İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, bütün insanların cinsiyet, dil, din, ırk, renk, veyahut herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğu yazmaktadır. Bugün Dünya'nın pek çok yerinde sosyal ve ekonomik yaşama katılım oranları göz önüne alındığında kadınların erkeklerle eşit oranda bu haklara sahip olmadığını görüyoruz. Yapılan araştırmalar sonucu 18 ülkede kadınlar çalışmak için eşlerinden izin almak zorunda, 32 ülkede kadınların pasaport alma prosedürleri erkeklerden farklı yine 150'den fazla ülkede hukuksal alanda kadınların aleyhine işleyen bir ayrımcılık olduğu gözlenmiştir. (bkz Şekil 5.1.)

Şekil 5.1. İnsani Gelişme Raporu, kadınların fırsat eşitliği dağılımı

Kadın mücadelesi, kadın haklarının kazanımı noktasında önemli bir yol kat etse bile, bugün yasalarla güvence altına alınmayan her hak aslında yeniden mücadele konusu olarak kadınların önünde duruyor. Bu noktada devlet politikalarının tüm bireyler için eşit uygulanabilirliğinin olması şart. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, kadınlar dünyanın her yerinde şiddete maruz kalmakta ve şiddete karşı çeşitli savunma mekanizmaları geliştirmektedirler. Araştırmaya konu olan 'cinsel taciz'e karşı kadınların geliştirdiği savunmalardan biri, bir tür 'cezalandırma' biçimi olan Twitter'da tacizciyi teşhir etmek. Yasaların uygulanabilirliği noktasında tereddüt yaşayan kadınların çoğu tacizi gerçekleştiren kişiyi yine Twitter üzerinde teşhir ederek tacizcilere karşı önlem alıyorlar. Gazete ve televizyonların yanı sıra, sosyal medyada da şiddet, işkence, tecavüz, taciz haberlerinde sıklıkla kullanılan dil, her anlamda şiddeti yeniden besleyip üretirken toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de

derinleştiriyor. Twitter özelinde yapılan araştırma sonucu, kadınların özellikle dijital medya aracılığı ile erkekler tarafından çeşitli biçimlerde cinsel tacize maruz kaldığı görülmektedir. Fiziksel şiddeti uygulayamayan, uygulama alanı bulamayan erk şiddeti bunu başka biçimlerde kadınlara uygulamaktadır. Yine dijital ortamda gerçekleşen cinsel taciz bunun en somut örneğidir. Tacizci Veri Tabanı'nın paylaştığı teşhirler incelendiğinde, taciz eden erkeğin genellikle 18 yaşından küçük genç kadınları tehdit ederek birlikte olmaya zorladığı görülmüştür. Bu da fiziksel olarak şiddeti uygulayamayan erkeğin bunu sözel biçimde cinsel taciz, tehditle dijital ortamda gerçekleştirdiği görülmüştür. Yine incelenen 100 teşhir vakasında cinsel taciz sınıflandırıldığında sözlü olarak küfür ve sürekli yazarak gerçekleşen taciz %21.9, tehdit yoluyla kadınları cinsel ilişkiye zorlama ve/veya çıplak fotoğraf talep etme %16.4, cinsel içerikli video/fotoğraf göndererek taciz etme %8.5 olarak belirlenmiştir. Bütün bunlar elbette @tacizciarsivi isimli hesabın yayınladığı. Bunun dışında yayınlanmayan veyahut bireysel teşhir edilen vakalarda gözardı edilmemelidir.

Anayasanın 105. maddesince fiziksel temas olmaksızın kişilerin cinsel yolla taciz edilmesinin suç olduğu belirtilmiş olmasına rağmen, bugün özellikle sosyal medyada cinsel tacizler devam ediyor. Yasalar önünde tacizi gerçekleştiren pek çok kişi ne yazık ki delil yetersizliği neden gösterilerek serbest bırakılmakta. Bu da tacizciler için caydırıcı değil, daha çok kullandıkları farklı hesaplarla tacizi sürdürmelerinde önemli bir etken haline geliyor. Bu açıdan hem sosyal yaşamda hem dijital ortamda kadınların maruz kaldığı psikolojik ve cinsel suçların yanı sıra toplumda hemen her alana yerleşmiş cinsiyetçi davranış ve tutumların ortadan kaldırılması için anayasal önlemlerin alınmasının yanı sıra, bunların ciddi ve caydırıcı bir biçimde uygulanması yönünde devletin büyük sorumluluğu vardır. Kadınlar için sosyal medya bağlamında böyle bir gündelik alanın, onun özel ve kamusal hayatını nasıl etkilediği, söz ve davranış boyutuyla nasıl küçümsendiği, şiddet, iftira, tacizin hangi boyutlara vardığı, görselliğinin nasıl kullanıldığı, nasıl istismar edildiği, fotoğrafın, videonun nasıl bağlamından koparıldığı, ailenin kadına yönelik nasıl bir tehdit unsuru olarak kullanıldığı konu bağlamındadır.

Gündelik hayatta kadına yönelik her davranışın ilgili devlet kurumları tarafından ilgisizlik ve önemsizlik ile karşılanıp, yaşadığı şiddet ortamına tekrar itilmesi, sosyal medyadaki şikayetlere yönelik davranışı arasında pek fark görülüyor. Yapılanmanın araçları ve aygıtlarıyla kadına nasıl yöneltildiği istatistiklerden de gözlenebilmektedir. Bunun erkeğe sağladığı güven, erkek açısından riskleri ortadan kaldırmakta ve kurumsallaşmaktadır. Uykusuzluk, stres, panik atak, yalnızlaşma, güvensizlik, tehdit altında olduğunu düşünme gibi sonuçlar yoğunlukla gözlenmektedir. Yani reel hayatın sosyal medya yansıması yine böyle bir norm, nedenler/sonuçlar ahvalindedir. Bu açıdan sosyal medyanın da kadınlar üzerindeki etkisi yukarıda sözü edilen pek çok sonucu doğurmaktadır.

Şiddet, ataerkil kültürün erkeğe kadınlar üzerinde uygulamaya hak tanıdığı bir eylemdir. Kadınlar üzerinde sadece fiziksel müdahaleler ile tanımlansa da yapılan araştırma bir kere daha, şiddetin geniş çerçevede ele alınması gerektiğini göstermiştir. Kadınlara aile içinde söz hakkı tanınmaması, toplumsal yaşama katılma haklarının gasp edilmesi psikolojik olarak şiddete maruz kaldığının göstermektedir. Kadınların aşağılanması, eksiklik ve uğursuzlukla anılması, kısaca kadını değersiz hissettirecek her türlü yaptırım ve kısıtlama fiziksel olmayan sözlü şiddet eylemlerini ifade etmektedir. Bu anlamda kadının tarihi ele alınırken hukuksuz bir şekilde çeşitli toplumsal kurumların etkisi ile kadının haksızlığa uğrayışını ele almak, aynı zamanda kadına şiddetin tarihini ortaya koymak demektir.

Kadınların şiddete maruz kalmasına yol açan etkenlerin ortadan kaldırılması, kadının sosyal yaşamda, eğitim, çalışma, politik arenada söz sahibi olmasının yanı sıra erkek ve kadın arasında var olan, çeşitli biçimlerde yeniden üretilen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkması için devletin daha somut adımlar atması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aslan, Alev (2015). Tarihin Arka Odası'nda "Kadın". <https://goo.gl/aywQD7>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Bbc, (2017, 6 Aralık). TIME dergisi cinsel tacize karşı 'Sessizliği Bozanlar'ı yılın kişisi seçti. <https://goo.gl/SfZZZw>. 8 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Benjamin, W. (1921). Şiddetin Eleştirisi Üzerine. <https://goo.gl/vA3XED>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Berktaş, F. (1970). Tarihin cinsiyeti. İstanbul: Metis.
- Berktaş, F. (2000). Kadın olmak yaşamak yazmak. İstanbul: Pencere.
- Berktaş, F. (2004). Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye. Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul. <https://goo.gl/aK32ku>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Berktaş, F. (2016). Tek tanrılı dinlerde kadının yeri. İstanbul: Metis. Birleşmiş
- Milletler Kalkınma Programı (UNDO). 2016 İnsani Gelişme Raporu. <https://goo.gl/qio1im>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Birleşmiş Milletler. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge. <https://goo.gl/VbMwRH>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Butler, J. (2014, 27 Temmuz). Kötü bir hayatta iyi bir hayat sürmek mümkün müdür? (Adorno ödülü konuşması). <https://goo.gl/nZNDCz>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Deutsche Welle Türkçe, (2017, 28 Ekim). Almanya'da kadınların yüzde 43'ü cinsel taciz mağduru. <https://goo.gl/19mjmn>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Direk, Z. (2009, Bahar). Simone de Beauvoir: Abjeksiyon ve Eros Etiği. Cogito, 58, 23-24.

- Fett, S.E. (2016, 10 Aralık). Bir İstismar Yöntemi Olan Gaslighting Hakkında Öğrendiğim 10 Şey. <https://goo.gl/5HK739>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Gültekin, Esra. (2016). 'Toplumsal Gelişimde Kadının Konumu': Kutsal Yararıdan Kurban. Saime Tuğrul'a ait 'Kutsal Kurban Modernite' dersi dönem sonu makalesi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı, İstanbul. <https://goo.gl/MqprvD>
- Kollontai, A. (2000). Toplumsal gelişimde kadının konumu (M.Ali.Soydemir, Çev.) İstanbul: İnter.
- Nikitin. (2012). Ekonomi politik (H. Konur, Çev.) Ankara: Sol. Oruçoğlu, M. (2012). Karyatitler. İstanbul: Babek.
- Osmanoğlu, H. (2017, 8 Ağustos). Müftü nikâhı, "mağdur" eski kocalar yasası ya da modernizme feminist bir bakış... <https://goo.gl/ctunou>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Türk Ceza Kanunu (2004). Kişilere Karşı Suçlar. <https://goo.gl/bTAzes>. 27 Aralık 2017 tarihinde erişildi.
- Üstündağ, N. (2014, 7 Mart). Jineoloji konferansı. <https://goo.gl/qPq8c1>. 27 Aralık 2017.